

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

SLÆGT & DATA

Medlemsblad for DIS-Danmark

ÅRGANG 32 · Nr. 1 · 2017

Udgives af DIS-Danmark

Slægt & Data
www.slaegtogdata.dk
admin@dis-danmark.dk

Mail- og adresseændringer:

opdateres af medlemmet selv via hjemmesiden.
Log ind og vælg "Mine indstillinger" øverst til højre. Læs evt. mere her:
www.slaegtogdata.dk/foreningen/adresseaendring-m.m

Ind- og udmeldelse af foreningen sker ved henvendelse til ekspeditionen på adressen ekspeditionen@dis-danmark.dk

Redaktionen:

Kathrine Tobiasen, ansvarshavende redaktør
Korsagervej 13, 8940 Randers SV
Tlf. 41 28 65 30
tobiasen@dis-danmark.dk
Redaktionsmedlemmer:
Gitte Christensen, Kenneth Knudsen og
Henning Karlbj
Korrektur: Henning Beck og Kirsten Sanders.

Redaktionen kan kontaktes via hjemmesiden:
Foreningen / Bladet Slægt og Data,
Kontakt redaktionen.

Layout, sats og tryk:

Grafisk Data Center ApS, tlf. 66 12 10 30
Trykplag: 7.600 eksemplarer

Artikler i bladet afspejler ikke nødvendigvis foreningens holdning.
Artikler uden forfatterangivelse kan betragtes som foreningsstof.
Redaktionen påtager sig intet ansvar for uopfordret indsendt materiale og forbeholder sig ret til at redigere i tilsendte artikler.
Eftertryk er tilladt efter aftale med redaktionen. Det skal forsynes med tydelig kildeangivelse, ligesom redaktionen skal have tilsendt en kopi.

Bladet udkommer 4 gange årligt.

Næste deadline:

1. maj 2017
1. august 2017
1. november 2017
1. februar 2018

Udkommer:

Juni 2017
September 2017
December 2017
Marts 2018

Bladet sendes gratis til medlemmer af DIS-Danmark.

Årskontingent: 250 kr.

Netbank

Betalingskort med kortartkode 01 samt kreditornr. 5012058 eller overførsel til bankkonto: Registreringsnummer 9570, kontonummer 5012058

Bank

Du kan i din bank overføre kontingentet til bankkonto: Reg.nr. 9570, kontonr. 5012058

ISSN 0903-6172

Indhold nr. 1 – marts 2017

- 3 Indtast historien – og gør den søgbar
- 5 Slægtens myter 2. del
- 11 Lægdsruller for begyndere
- 14 Oversættelser til Photoshop Elements 2. del
- 17 Indtast begravelsesprotokoller og gør dem søgbare
- 18 Generalforsamling i DIS-Danmark 2017
- 18 Beretning for 2016
- 19 Tema: Indvandring
- 27 Nogle betragtninger om sammentræf eller ...
- 28 Det bli'r i familien
- 30 Lidt biologi for slægtshistorikere
- 31 Familiefortællingers betydning 3
- 34 STRANGE-SLÆGTEN
- 40 Boganmeldelser
- 41 Gotisk læseprøve
- 42 Kalender
- 43 DIS-Danmarks bestyrelse
- 44 Fra Holsted til Melbourne

Forsiden

Nogle vil nok undre sig over, hvad en kamæleon har at gøre med slægtsforskning og data? Forklaringen er, at det farvestrålende dyr kan ses i det naturhistoriske museum Naturama, hvor DIS-Danmarks generalforsamling 2017 finder sted. Læs mere s. 18.
Fotograf: Cathy Kiefer

Indtast historien – og gør den søgbar

Af **Katrine Tovgaard-Olsen**
Arkivar/crowdsourcingkoordinator,
Rigsarkivet
ket@sa.dk

Hvis du har lyst til at hjælpe Rigsarkivet med affotografering af arkivalier og/eller indtastning af historiske dokumenter på nettet, så er der mange muligheder. Du er også velkommen til at foreslå et nyt projekt, der tager udgangspunkt i dine egne yndlingsarkivalier.

I efteråret 2017 er det 25 år siden, at en fælles, systematisk indtastning af historiske dokumenter tog sin begyndelse i Danmark. Det er årsagen til, at slægtsforskere og andre med interesse for demografiske data i dag kan glæde sig over at kunne søge millioner af personer frem i Dansk Demografisk Database (www.ddd.dda.dk). Siden er der kommet andre succesfulde indtastningsprojekter til. I Aarhus har stadsarkivet f.eks. stået bag indtastningen af Sejrs sedler, der er et kartotek med udtræk af artikler fra især Aarhus Stiftstidende i perioden 1794 til 1950. I København er Politiets Registerblade indtastet af frivillige tilknyttet Københavns Stadsarkiv. Her er man nu i gang med indtastningen af københavnske begravelsesprotokoller. DIS-Danmark har selv Kildeportalen, hvor man kan indtaste folketællingen fra 1930, ligesom der også foregår megen indtastning via Danish Family Search og Family Search.

På Rigsarkivet understøtter vi arbejdet med Dansk Demografisk Database, men har også andre indtastningsprojekter, hvor indtastningen foregår online. Man kan læse om projekterne på www.sa.dk/brug-arkivet/vaer-med eller straks gå i gang med selv at indtaste på Indtastningsportalen, som man finder på cs.sa.dk. Er du interesseret i at indtaste folketællinger og kirkebøger til Dansk Demografisk Database, kan du se nærmere på www.ddd.dda.dk og skrive til mailboxDDD@sa.dk.

Nye og gamle projekter

Dansk Demografisk Database er så absolut det største projekt, som Rigsarkivet er engageret i. Det er først og fremmest folketællinger, der er indtastet der.

Det første og hidtil største projekt på Rigsarkivets online indtastningsportal er indtastningen af ansøgninger om erindringsmedaljer for deltagelse i krigene 1848-1850 eller i 1864. Der var næsten 100.000 ansøgninger at gå i gang med, og mere end $\frac{3}{4}$ af dem er allerede indtastet. Et andet projekt går ud på at indtaste kilder fra Dansk Vestindien, mens et tredje handler om at indtaste protokoller fra Den kgl. Pleje- og Fødselsstiftelse i København. Er man særligt interesseret i sønderjysk historie, er

der mulighed for at indtaste preussiske folketællingskort fra 1885 og såkaldte alfabetiske lister, der svarer til de danske lægdsruller.

I efteråret 2016 kom et nyt projekt til, der handler om at indtaste dødsattester fra Fyn. Også de til tider lidt svært læselige dødsårsager indtastes, så materialet dermed er spændende for både slægtsforskere og forskere i mortalitetsdata. I begyndelsen af 2017 udleverede vi den første portion af disse data til nogle forskere på SDU, der bl.a. vil bruge dem i deres arbejde med at udvikle et system til automatisk håndskriftsgenkendelse.

Man kan indtaste hjemmefra præcis, hvornår det passer en. Nogle indtastere mødes også engang imellem til tæstehygge. Her er det på Rigsarkivet i København. På www.sa.dk kan man se, hvornår der næste gang er tæstehygge i Odense, Aabenraa og København. På sigt vil det også komme i Viborg. Foto: Tom Jersø.

Det sidste nye projekt handler om at indtaste et register til tilgangslistes til de københavnske lægdsruller. Er man blandt de mange, der er i familie med folk, som flyttede til København i 2. halvdel af 1800-tallet, vil man have fordel af dette projekt. Registret er nemlig frem til 1902 svært at bruge analogt, fordi det er ordnet geografisk efter fødested i stedet for efter navn.

Flere projekter er under planlægning, og bl.a. regner vi med i 2017 at lancere et helt nyt indtastningsprojekt med fokus på kriminalitetshistorie. Her skal der indtastes fangefortegnelser, oplysninger fra fangefotos og på sigt bl.a. også strafferegistre.

Fra arkivæske til søgbar tekst

Rigsarkivets indtastningsprojekter hænger nøje sammen med visningen af digitaliserede kilder på ArkivalierOnline. De mange indtastningsprojekter er kort sagt kun mulige, fordi kilderne er scannet eller affotograferet. Derfor samarbejder Rigsarkivet også med frivillige omkring affotografering og scanning af historiske dokumenter, så de kan komme fra arkivæsken til internettet. Flere af ovennævnte projekter har kun kunnet lade sig realisere, fordi frivillige er mødt op uge efter uge og har affotograferet f.eks. preussiske folketællingskort eller dødsattester fra Fyn. Det sidstnævnte projekt er igangsat og organiseret af DIS-Odense. De valgte netop den kildetype, som de syntes, det var interessant at arbejde med, og fik Rigsarkivet med på ideen.

Vil du søge i de indtastede data, kan du selvfølgelig kigge rundt på Indtastningsportalen selv, men du kan også benytte søg-i-samlingerne, der er Rigsarkivets nye søgesystem. Det kan tilgås i en betaversion fra forsiden af www.sa.dk eller direkte på adressen www.sa.dk/find. Hvis du sætter et flueben i feltet Afskrifter af arkivalier, søger du kun i de indtastede kilder.

Hør mere

Hvis du har lyst til at bidrage som frivillig indtaster eller til at affotografere/scanne kilder, er du meget velkom-

Der tastes på livet løs, til nytte og glæde for både slægts-historikere og andre forskere. Foto: Tom Jersø

men til at henvende dig til arkivar/crowdsourcingkoordinator Katrine Tovgaard-Olsen på tlf. 41 71 73 02 eller crowd@sa.dk. På www.sa.dk/brug-arkivet/vaer-med finder du også en "Kom godt i gang"-vejledning, der er beregnet til dig, der prøver Indtastningsportalen for første gang.

Har du gode ideer til nye indtastningsprojekter, hører vi meget gerne fra dig. Det samme gælder, hvis du er medlem af en slægtshistorisk forening eller i en anden sammenhæng har lyst til at samle en gruppe interesserede indtastere. Så kommer vi gerne forbi og præsenterer Indtastningsportalen, svarer på spørgsmål fra både nye og erfarne indtastere og fortæller om de forskellige projekter.

Du er også velkommen til at kigge forbi, når vi holder tastehygge for både garvede og nye indtastere. På arrangementsoversigten på www.slaegtogdata.dk kan man se, hvornår der er indtastningsarrangementer på Rigsarkivets egne adresser i Aabenraa, Odense og København. I løbet af 2017 vil der også komme arrangementer i Viborg, så følg med på hjemmesiden.

Crowdsourcing gør arkivalierne på hylderne tilgængelige på helt nye måder. Foto: Tom Jersø

Slægtens myter

2. del

Af Per Andersen

Jyllingevej 111, 2720 Vanløse

Tlf. 38 71 96 64

per@andersen1.dk

www.familiesogning.dk

De kongelige/adelige sidespring

Det er et historisk faktum, at de danske konger gennem generationer havde elskerinder og fik børn med disse. Faktisk var det i en periode ikke hemmeligt, og det skal blandt andet forstås i lyset af, at de kongelige hustruer ofte var fornuftsægteskaber styret af storpolitik og alliancer. Særligt i 1500- og 1600-tallet var dette en udbredt skik, som ebbede ud i 1700-tallet. De sidste "officielle uægte børn" var mellem Frederik den 6. og Bente Frederikke Rafsted, hvor børnene blev født i 1810, 1812, 1813 og 1819 [1].

Disse historiske fakta har ledt til voldsomt mange familiehistorier om aner, der skulle være et uægte barn af de kongelige, helt op til nutiden. Og når de kongelige havde sidespring, havde de adelige det vel også. Og mon ikke de kongelige og adelige – ligesom i alle andre samfundsgrupper – fik børn uden for ægteskabet.

Historierne om de kongelige og adelige sidespring florerer i stor stil og i mange familier. Selv om Frederik den 9. verserer der mange rygter om, at han skulle have et eller flere uægte børn. På en debat for få år siden på et diskussionsforum kan man blandt andet læse [2]:

"En folkeskolelærer, jeg engang havde, fortalte, at hun havde leget med kongens uægte børn; det skulle vist være et sæt pige tvillinger" – "Min mor har fortalt mig, at der i hendes unge dage gik rygter om, at Kong Frederik 9. skulle have fået et barn sammen med en præstedatter fra Århus" – "Det var ikke en præstedatter. Moderen til tvillingerne er faktisk søster til en kær skuespillerinde, vi alle kender, men deres far var ikke præst" – "Ja, de 2 tvillingepiger findes under efternavnet Castenskiold og er i dag 62 år. De ligner ganske vist Dronning Margrethe til en forveksling. (Naturligt nok). De bor i dag i Nordsjælland begge to. Mere kan jeg ikke afsløre" – "Jeg kunne godt tænke mig at få kontakt til disse søstre i Nordsjælland, da de i så fald er min mors søstre. Min mor er også datter af Frederik d. 9., og uden at gøre en lang historie ud af dette, så er hun blevet forvekslet rigtig mange gange med en kvinde fra Nordsjælland".

Sådan fortsætter det – ad nauseam.

Nu skulle man ikke tro, at kritikken skulle komme fra Billedbladet, men faktisk skrev Jon Bloch Skipper i 2010 følgende om historierne om Frederik den 9: "Nogle mener at vide, at han fik børn før sit ægteskab; andre, at der var tale om 'uægte' børn, dvs. børn født uden for æg-

teskab. Nogle siger på Djursland; andre i Horsens, Næstved eller Aalborg. Nogle siger, han fik en søn; andre en datter, mens andre igen omtaler tvillinger. Jeg tror ganske enkelt ikke på historierne, som jeg naturligvis undersøgte, da jeg skrev Sømandskongen. En biografi om Frederik 9. Der er tale om rygter – intet andet. Havde han fået børn før 1935, ville det være kommet frem før eller siden. Han levede trods alt størstedelen af sit liv i det 20. århundrede" [3].

Igen bemærkes det, hvor stor en rolle udseendet spiller i sådanne familielegender. Forståeligt nok, i lyset af at det er noget af det eneste, man kan underbygge en sådan historie med (i mangel af fakta). Det er dog uanvendelige argumenter, som det tidligere er konstateret i artiklen.

Hvis man løber helt tør for argumenter for, at historierne skulle være rigtige, ser man i sidste ende argumentet, der må være det sidste lille halmstrå: "der går ikke røg af en brand, uden at der er ild i den". Altså hvis der er rygter nok, er der nok en kerne af sandhed i historien. Jeg har seriøst hørt det som et argument – men det er selvfølgelig uanvendeligt i en seriøs argumentation.

Undersøgelser

Ligesom ved de spanske soldater er der også jævnligt forskere, der bruger tid på seriøst at undersøge sådanne historier om uægte kongelige og adelige børn.

I 2015 offentliggjorde slægtsforskeren Steen Thomsen i Slægt & Data undersøgelsen af en familiehistorie af denne natur [4]:

Familien Jensen fra Lolland-Falster har en familielegende om kongelig afstamning. Vilhelm Christian Olsen (født april 1868), gårdejer i Tvede på Lolland, skulle være uægteskabelig søn af den danske prins Vilhelm (1845-1913), senere kong Georg af Grækenland. Prinsen skulle have været på jagt på et gods på Lolland og gjort en af pigerne dér gravid. Hun skulle være rejst til Århus for at føde barnet, og hun blev derefter gift med godsets forvalter/forkarl, og de fik en stor gård (over deres evne), alt sammen på kongelig regning.

Men der er flere problemer med denne historie, som Steen Thomsen afdækkede. Prinsens navn var Christian Vilhelm Ferdinand Adolph Georg, men siden han blev helenernes konge i 1863 hed han kong Georg. Han var altså ikke prins på det afgørende tidspunkt, som legenden siger.

Kong Georg 1. af Grækenland, her fotograferet sammen med sin dronning, Olga

Samtidig var drengens mor, Ane Sofie, ikke pige på godset. Kirkebogen skriver, at hun i 1868 arbejdede for sin mor Maren, der siden faderens død i 1857 havde drevet fæstegården i Abed i Stokkemarke. Det kan selvfølgelig ikke udelukkes, at godset kan have indkaldt ekstra assistance i sommeren 1867. Der er kun 10 km fra Abed til Knuthenborg og kun 3½ km til Knuthenlund, som er et lille gods, der drives under Knuthenborg. Ane Sofie blev nogle måneder efter fødslen gift med gårdmanden Ole Olsen, der dog ikke ses at være godsforvalter på noget gods.

Alt i alt er der ikke meget, der støtter historien om, at Christian Vilhelm Olsen skulle være søn af en prins. Han var født af den ugifte Ane Sofie, uden at der blev anført nogen fader i kirkebogen – men det kendes der mange eksempler på. Der var også den mystiske omstændighed, at fødslen skete i Århus, hvilket var noget af en rejse.

Steen Thomsen konkluderede, at Christian Vilhelm Olsen næppe er af kongelig herkomst.

Sådan forholder det sig også med en lang række andre sager, fx dem, der dukker op på DIS-Forum [5]. En pige spørger til legenden i familien om Carl Vilhelm Holm, født 1825. Fødselsstiftelsen i Københavns arkiver viser, at han var født den 21. februar 1825 og udleveret til moderen, Johanne Marie Ernberg den 26. februar. Barnets mor var 35 år gammel og enke efter lærredshandler Christian Frederik Pedersen – hendes mor var enke efter billardholder Ernberg, og Johanne Marie tog med barnet hen til moderen i Springgaden. Der er ikke meget i denne historie, der tyder på noget kongeligt!

En amerikaner beretter om en familie, der mener, at en tiptipoldefar skulle være søn af Frederik den 7. De har et billede af ham, og han ligner godt nok Frederik den 7., så det bliver anført som en form for bevis (hvad det ikke er). Når man tjekker dåben, finder man ud af, at der som udlagt barnefader er angivet en bortrejst soldat. Hvad gør man så, spørger amerikaneren. Mit svar ville være, at man antager, at det er soldaten, der er faderen, så længe der ikke er skygge af bevis for andet.

Et andet eksempel kommer fra Lars Jørgen Helbo: For nylig var der en, hvis ane angiveligt var uægte søn af hertugen af Augustenborg. Ved et kig i de indtastede folketællinger viste det sig, at han ganske rigtigt var født i Augustenborg Sogn; men hans mor var altså ikke en ung tjenestepige på slottet, men derimod en 40-årig husmandskone i andet ægteskab og med 5 børn. Så kan man jo gøre sig sine tanker om det sandsynlige i et hertugeligt sidespring!

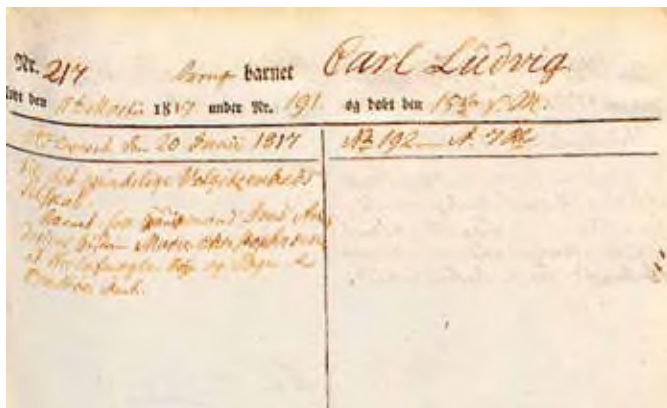
Carl Ludvig historien

En af de mere omtalte sager med muligt adelige (og kongelige) efterkommere er sagen om Carl Ludvig. Den skal også nævnes her, fordi den har det meste: Et uægte barn uden kendte forældre, konspirationsteorier, betaling af penge fra en ukendt kilde, fortolkning af de historiske data, så de passer med historien, samt resistens over for fakta.

Jeg har selv undersøgt sagen i detaljer i 1990'erne på opdrag fra et familiemedlem. De fundne oplysninger ser man dog ikke rigtig nogle steder, såsom på hjemmesiden om Carl Ludvig (der ydermere indeholder en række faktuelle, historiske fejl og fejlfortolkninger af historiske forhold) [6][7].

Carl Ludvig blev født på Fødselsstiftelsen i København den 11. marts 1817 og døbt der den 15. marts. Der er i kirkebogen og udsætterprotokollen ikke nævnt navnene på forældrene, endog ikke moderen. Han blev den 20. juni 1817 udleveret til Det Kvindelige Velgørende Selskab, der senere blev et egentligt børneasyl, men i 1817 hjalp de med at finde plejeforældre til børn. Han blev derfor sat i pleje hos husmand Jens Andersen og hustru Marie Christoffersen i Herlufmagle. Her var han også, da han blev konfirmeret i 1831 [8].

Ved første øjekast kan sådan en fødsel godt se my-

Udsætterprotokollen for Carl Ludvig

stisk ud. Et barn født uden at nogen af forældrene er nævnt og derefter sat i pleje! Men gør man sit hjemmearbejde, kan man i udsætterprotokollen konstatere, at for ca. 100 børn fra samme periode i 1817 blev mere end hver tiende anført uden nogen af forældrene, og langt de fleste blev udleveret til Det Kvindelige Velgørende Selskab – og derfra sat i pleje. Der er altså absolut intet specielt ved Carl Ludvigs fødsel og den måde, han blev sat i pleje på. Faktisk ser vi samme mønster ved mange andre børn, fx Johan Ludvig Emil, der blev udleveret til Det Kvindelige Velgørende Selskab den 8. juni 1817. Men her meldte moderen til barnet sig undtagelsesvis den 18. juni – det var Johanne Arentzen, der var datter af

Frederik Christian Danneskiold-Samsøe (1798-1869)

færgemanden i Nyhavn, Jacob Arentzen, og moderen selv var ugift og tjente hos en familie på Nytorv. Et godt billede af, hvem disse børn var, der blev født på Fødselsstiftelsen og sat i pleje med hjælp fra Det Kvindelige Velgørende Selskab.

Familien mener imidlertid, at Carl Ludvig er søn af lensgreve Frederik Christian Danneskiold-Samsøe på Gisselfeld (1798-1869), en efterkommer af Christian den 5. Moderen har man også et bud på, nemlig Mademoiselle Therese Cornelia Duckett fra Frankrig, der siges at være anstandsdame på Gisselfeld på det tidspunkt. Problemet er dog hendes alder. Bruger man tre folketællinger og alderen ved hendes død, får man, at hun er født ca. 1803-1805, og hun er derfor lige ung nok til at blive mor i 1817. Men også det har man et svar på: "Det er heller ikke altid, det passer. Alting blev dengang skrevet i hånden og er derfor nogle gange ulæseligt". Der er nu ikke noget at være i tvivl om, når man læser kilderne (der jo er de originale). Det endelig dødsstød til teorien om Duckett som mor får man, hvis man læser Aalborg Stiftstidende i oktober 1867 – det år hun døde. Her står, at hun havde været hos Danneskiold-Samsøe familien i 44 år – altså fra ca. 1823, længe efter Carl Ludvig blev født! Jo, man kan komme rigtig langt med grundigt kildearbejde.

Der anføres en række argumenter, der dog mest viser manglende kendskab til forholdene på den tid. Fx at det var usædvanligt, at børn kom i pleje i stedet for at blive adopteret: nej, man kan bare kikke i udsætterprotokollen. At det må have kostet en del at få barnet i pleje, hvem skulle have betalt det: nej, det var betalt af det Kvindelige Velgørende Selskab, hvilket var en helt almindelig praksis. At en ugift pige fra Sjælland ville tage til København for at føde: det er det rene opspind, for man ved jo ikke, hvem moderen var, eller hvor hun boede. At der skulle være noget specielt ved, at moderens navn blev 'holdt hemmeligt': nej, der er masser af sådanne børn fra Fødselsstiftelsen, se ovenfor.

Det Kvindelige Velgørende Selskab

Man kan spekulere over, om det er et argument, at Carl Ludvig endte op hos en familie i nærheden af Gisselfeld. Men de historiske fakta er, at Det Kvindelige Velgørende Selskab havde et tæt samarbejde med Fødselsstiftelsen i København, der i 1816 modtog 1.000 rdl. fra selskabet. På opfordring fra Fødselsstiftelsen begyndte Det Kvindelige Velgørende Selskab at stå for og finansiere udsætningen af børn fra Fødselsstiftelsen til plejefamilier. En af de mest aktive var moderen til Frederik Christian Danneskiold-Samsøe, Henriette Danneskiold-Samsøe, der sørgede for, at et antal uægte børn (ikke kun Carl Ludvig) kom i pleje hos familier på Gisselfeld-egnen for 100 rdl. årligt betalt af Det Kvindelige Velgørende selskab. Dette er altså baggrunden for, at Carl Ludvig kom i pleje på egnen og ikke, at der var nogle hemmelige familiemæssige forbindelser til Gisselfeld [9].

Måske er det også kilden til rygterne i familien. Carl Ludvig har sikkert vidst, at hans ophold hos plejefamilien var understøttet af Det Kvindelige Velgørende Selskab og Henriette Danneskjold-Samsøe på det nærliggende Gisselfeld. Hvis han ikke har været klar over, at det gjaldt for mange børn, har han måske tænkt, at det var noget specielt ved ham, og at det må have haft noget med hans ophav at gøre.

Angående de økonomiske forhold er det sådan, at Frederik Christian Danneskjold-Samsøe døde barnløs og ugift den 14. juli 1869 – og omtrent samtidig købte Carl Ludvig med sin familie en gård i Gedesby. Kunne det tænkes, at han var kommet til penge ved grevens død? Desværre for teorien viser det sig, at skødet på gården i Gedesby er dateret den 1. august 1868, altså længe inden grevens død. Så blev teorien ændret til, at måske købte Carl Ludvig gården i forventning om, at der var penge på vej. Det giver bare ikke mening.

Greven havde udarbejdet et testamente. Hvis Carl Ludvig var hans barn, kunne man forestille sig, at han havde efterladt lidt penge til ham. Men han er ikke nævnt i testamentet. Og det er ikke fordi, at greven ikke betænkte diverse personer. En "fisker Hans Christian Jensen i Gisselfeld" fik 100 rdl. årligt så længe han levede (men han døde samtidig med greven). Hvorfor denne fisker skulle have disse penge er ikke fastslået, men de har sikkert kendt hinanden lokalt. Under alle omstændigheder ændrede Carl Ludvigs økonomiske formåen sig ikke efter greven død – Carl Ludvig måtte sælge gården igen efter få års ejerskab.

Et relativt nyt kapitel i sagen er, at familien i 2001 har forsøgt at få DNA-testet 2 medlemmer af Carl Ludvigs familie med 2 medlemmer af grevens familie. Det fremgår dog ikke, hvem der er forsøgt testet, hvilket er meget væsentligt for, hvor sikker en sådan test vil være. I første omgang fik man følgende svar fra Panum Institutet, hvor de bl.a. skrev "Vi har nu modtaget blodprøver fra fire familiemedlemmer og har ved de hidtidige undersøgelser fundet fuldstændig overensstemmende forhold" (resten af svaret er ikke offentliggjort). Dette tager man som et bevis, selv om man nok ikke skal lægge noget i ordet "familiemedlemmer", og de "hidtidige undersøgelser" givetvis ikke er selve DNA-testen, men fx en blodtypebestemmelse. Resultatet af selve DNA-testen er aldrig fremkommet – og dermed er der stadig ikke noget bevis. Så konspirationsteoriene får frit løb – nogen må have haft noget imod DNA-testen og stoppet den!

Selv om der ikke findes noget konkret, der tyder på, at Carl Ludvig skulle være noget specielt barn, så er familien ret overbevist. Et familiemedlem skriver således "Vi ved nu, at familierygterne var sandfærdige nok" og "Indtil en anden historie dukker op, er min favorittipoldemor den franske pige [Mademoiselle Therese Cornelia Duckett]. Jo, historien lever i sandhed op til mytebegrebet – og selv fakta kan ikke rukke ved troen på myten. Intet i

kendsgerningerne tyder på, at Carl Ludvig var andet end et uægte barn af en fattig, københavnsk pige.

Den svenske kaptajn og den skønne jomfru

Lad mig slutte denne række af familiehistorier med en fra min egen familie – eller rettere sagt min svigerfamilie [10]. Min svigerfars farmor, Hulda Beda Blomqvist, indvandrede som ung pige fra Sverige til Danmark, og hun var efter sigende opvokset på børnehjem uden at kende sine forældre. Familierygterne sagde, at Huldas far var skibskaptajn og måske sejlede i udenrigsfart. Han fik Hulda med en fornem dame, der ikke ville vide af barnet. I stedet blev Hulda så anbragt på et børnehjem, og faderen betalte med det samme for hendes ophold, til hun blev voksen.

Det, der satte mig i gang med at undersøge sagen, var, at familien sagde, at det fandt man nok aldrig ud af. Men en tur til arkiverne i Stockholm resulterede alligevel i, at den rigtige historie kom for dagen, og her er hovedtrækkene i, hvad realiteterne var.

Det viste sig, at Huldas moder var en fattig pige, Anne Amalie, der selv var født uden for ægteskab i Stockholm den 27. februar 1835 i Maria Magdalene sogn. I 1862 blev Anne Amalie som ugift pige med barn med den to år yngre Carl Fredrik Halldén, der på dette tidspunkt havde tegnet kontrakt med Svea Artilleri - en af garnisonerne i

Hulda Beda Blomqvist

“Allmänna Barnhuset” i Stockholm, hvor Hulda Beda Blomqvist blev anbragt.

den svenske hær.

Mens Anne Amalie ventede Hulda, blev faderen Carl Fredrik Halldén dømt til fængsel og arbejdslejr for tyveri. Da ugifte Anne Amalie skulle til at føde, blev hun indlagt på «Allmänna Barnbördshuset», som var en institution for fattige. Her fik hun den 16. september 1862 en pige i ”seng nummer 18”, som blev døbt med navnet Hulda Beda Blomqvist.

Imidlertid blev Anne Amalie syg efter fødslen, og hun blev overført til ”Provisoriska Sjukhuset” - et af sygehuse i Stockholm. Lægen udstedte herfra den 8. oktober en attest, hvor han anførte, at Anne Amalie havde ”forhærdninger i det højre bryst og svigtende mælketilgang i det venstre”. Hun var derfor ikke i stand til at amme sit barn.

Anne Amalie havde ikke nogen til at hjælpe sig. Barnets fader var i fængsel, og hun havde ikke forbindelse til sine egne forældre. Derfor bestemte politimesteren den 13. oktober, at barnet Hulda Beda skulle anbringes på børnehjemmet ”Allmänna Barnhuset”, indtil moderen blev rask igen. Her blev Hulda Beda så anbragt dagen efter, den 14. oktober 1862. Men moder og barn så aldrig hinanden igen – Hulda Beda kom på børnehjem og Anne Amalie døde i Stockholm mange år senere under fattigforsørgelse.

Faderen til Hulda Beda var Carl Fredrik Halldén. Han var født den 26. januar 1837 i Stockholm (Klara sognet) og var derfor lidt yngre end Anne Amalie. Hans forældre var skomagermester Arvid Frederik Halldén og Christina Charlotte Jansson. Carl Fredrik Halldén blev skomager som sin far, men havde dog en kort periode, hvor han gik ind i den kongelige svenske flåde som kanoner. Karrieren blev imidlertid kort, og allerede den 20. november 1856 tog han sin afsked.

Mens Carl Fredrik udførte skomagerarbejde for enken Nilsson, blev hun syg og indlagt på sygehuset den 2.

september 1861. Da hun kom tilbage fra sygehuset den 19. september, kunne hun ikke finde to ”assistensfedler”, der havde ligget i hendes ulåste skab. Desuden var et ”stickjern”, der havde befundet sig i arbejdsbordet, ligeledes forsvundet. Nilsson mistænkte Halldén for at have stjålet redskaberne, bl.a. fordi hun hørte, at nogen havde set Halldén pantsætte redskaberne hos pantelåneren.

Carl Fredrik Halldén blev den 20. februar dømt til at betale tre gange instrumenternes værdi eller ialt 36 Rld. eller tilbringe 8 dage i fængsel på vand og brød efterfulgt af 6 måneders strafarbejde. Carl Fredrik havde ikke penge til at betale bøden med, og han måtte derfor i fængsel og derefter yde 6 måneders strafarbejde. Han blev sendt til lejren Långholmen den 24. september 1862 – 8 dage efter Hulda Beda blev født – og fra den 24. september 1862 til den 24. marts 1863 arbejdede Carl Fredrik Halldén i Långholmen-lejren.

Der er altså, endnu en gang, tale om en romantiseret familiemyte, der i realiteten dækker over de dårlige og fattige forhold, som mange familier levede under. Der var et uimodståeligt behov for at dække over livets hårde realiteter, både for børnene og for deres efterkommere.

Konklusioner

I rigtig mange familier berettes der om spændende aner i form af uægteskabelige børn af spanske soldater, rige gårdmænd, sigøjnere, kongelige, adelige m.v. Disse familielegender er ofte genfortalt gennem flere generationer og er oprindelig udsprunget af de historiske beretninger, der har været i samfundet om fx børn af spanske soldater, kongelige sidespring og sydlandske indvandrere. Der findes historiske eksempler på sådanne hændelser, men antallet står slet ikke mål med det kolossale antal familier, hvor legenderne optræder.

Familielegenderne har mytelignende karakter, ikke mindst fordi det i meget stor udstrækning er de samme udokumenterede argumenter, der anvendes. Selve argumenterne er i sig selv blevet rodfæstet som udbredte myter i den danske kultur. Den mytelignende karakter fremgår også af den resistens, som sådanne historier har over for modargumenter. Det er først, når man ser på tværs af de mange historier, at det bliver klart, at der ikke kun er tale om enkeltstående familielegender, men at fortællingen om den ”specielle og fremmede ane” er blevet en gennemgående kulturel myte i samfundet.

Historien om de sydlandske aner tager næsten altid udspring i en sætning som ”Vi har i vores familie medlemmer, der uforklarligt har fået mørkt hår, brune øjne og meget mørk hud”. Jeg har her i artiklen kommet med argumenterne for, at dette er en misforståelse og baseret på manglende kendskab til genetik. Det er korrekt, at børn kan ligne deres forældre, men det omvendte er ikke nødvendigvis korrekt (at man kan genfinde børns træk i deres forældre)! Der har til alle tider været gener for sort

hår, brune øjne og mørk hud i den danske befolkning, lige siden urbefolkningen, og en ikke uvæsentlig del af den danske befolkning har haft dette udseende, også i tidligere tider. Alle antagelser baseret på udseende – også at "barnet lignede kongen" – må derfor fjernes fra argumentationen.

Der er også en grad af manglende forståelse af, hvordan samfundet fungerede i 1700-tallet og i 1800-tallet. At der skulle være noget mystisk ved et barn, der er født på en fødselsstiftelse med ukendte forældre, og at barnet derefter blev sat i pleje hos en bondefamilie mod betaling, har intet på sig. Det var en helt normalt procedure, og ved gennemgang af folketællinger fra 1800-tallet vil man finde et utal af familier, der har taget et eller flere plejebørn til sig, ligesom listerne med ugifte mødre med uægte børn er meget lange, specielt i København.

Konspirationsteorier bliver ofte bragt på banen. For selv om faderen er nævnt i kirkebogen og er en "normal dansker", så kunne det jo bare være en person, der er blevet betalt for at antage faderskabet til barnet. Og de rigtige fædre, der havde status i samfundet som konger og adelige, ville gøre hvad de kunne for at holde deres uægte børn hemmelige. Man påstår, at når der ikke findes dokumentation, er det fordi, det er så hemmeligt. Her er man ude i fejlslutninger af anden grad. Og ofte er konspirationsteorier ikke mulige at modbevise, hvorfor de ikke kan bruges i forskning efter de almindeligt accepterede forskningsprincipper.

Fjerner man alle argumenter af ovennævnte karakter fra historierne, er der i langt de fleste tilfælde intet konkret tilbage! Tilbage står rygterne og myterne, og de hører ikke hjemme i slægtsforskning, hvis begrebet skal have nogen mening.

Støder man som slægtsforsker ind i sådanne historier i sin familie, bør man naturligvis undersøge dem, idet man som i al anden slægtsforskning prioriterer de skriftlige kilder over mundtlige historier – og jo mere kilderne er samtidige desto bedre. Findes der ingen informationer i sådanne kilder, der understøtter historien, bør man opfatte det som en interessant legende, men i øvrigt se bort fra den i slægtens historie.

Med DNA-analyser har man fået et nyt redskab, som i nogle tilfælde kan anvendes til at belyse teorier om slægtskab. Det er dog mere komplekst at bringe dette i anvendelse, end man skulle tro. Der findes i hovedtræk to typer tests, man kan bruge i denne forbindelse:

Generel DNA-test, hvor man finder ud af hvilke befolkningsgrupper, man tilhører. Men at der skulle være ele-

menter af DNA fra sydeuropæiske områder vil hverken være usædvanligt eller være noget bevis, da det kan være kommet frem på mange måder. Man vil også kunne få en procentvis DNA-sammenfald mellem to familier, men dette vil kun være indikativ og ikke-konkluderende.

Y-DNA kan man teste på to mandlige linjer, og hvis man har mandlige efterkommere i lige linje efter barnet og en antaget fader, vil man kunne afgøre familieskab med en vis sandsynlighed afhængig af hvor mange markører, der anvendes. Det er dog sjældent, at man kan få adgang til sådanne to rent mandlige anelinjer, og det kræver et stort antal markører for potentielt at give en høj sandsynlighed for familieskab.

Der findes en tilsvarende test for rent kvindelige linjer, men disse kan selvsagt ikke anvendes omkring faderskab. En nærmere gennemgang af DNA-mulighederne må vente til en senere artikel.

Efterskrift

Det har ikke været min hensigt med denne artikel at påstå, at der aldrig findes eksempler på historier af disse typer. Vi ved netop historisk, at der faktisk findes eksempler på sådanne familieforhold. Jeg skal beklage, hvis nogen føler, at jeg forsøger at nedgøre deres spændende udlægning af deres egen families historie.

Det har derimod været min intention at gøre rede for, at de argumenter, der oftest anvendes, ikke holder vand. Og hvis der ikke er andet i historierne, skal man være indstillet på at forkaste dem.

Kilder:

- [1] Michael Bregnsbo: Til venstre hånd – danske kongers elskerinder. Gyldendal, 2010
- [2] <http://sol.dk/debat/ug%C3%A6gte-konge-b%C3%B8rn-i-%C3%A5rhus>
- [3] Fik Frederik den 9. tvillinger uden for ægteskab? Billedbladet, 2. oktober 2010.
- [4] Steen Thomsen: Er familien Jensen af kongelig afstamning? Slægt & Data, sommer 2015
- [5] Diverse indlæg på DIS-Forum
- [6] Per Andersen: Noter vedrørende Carl Ludvig, 18. maj 1997. Udarbejdet for Kaj Ludvigsen.
- [7] www.carlludvig.dk
- [8] Den Kongelige Fødsels- og Plejestiftelse: Udsætterprotokoller (1804 - 1918) (AO)
- [9] Niels Gustav Bardenfleth: For lang og tro tjeneste. Ny Nordisk Forlag, 2004
- [10] Per Andersen: Huldas historie, ikke offentliggjort

Lægdsruller for begyndere

Jan Andersen
Boelsvang 26,
2970 Hørsholm
janand@janand.dk

Mange nystartede i slægtsforskning viger tilbage for at give sig i kast med lægdsrullerne. Det er synd, da de er en værdifuld kilde til at følge de mandlige slægtninge. Lægdsrullesystemet kan virke forvirrende, da reglerne for deres førelse er lavet om flere gange. Med anvisninger af nyttige hjælpeværktøjer, og et par praktiske eksempler håber jeg at kunne hjælpe flere i gang med rullerne.

Jeg anvender følgende sider på nettet:

- <http://www.laegdsruller.dk/>
- <http://www.laegdsruller.dk/index.php/ind-og-ud-af-rullen-hvornar>
- <http://www.laegdsruller.dk/index.php/sog-laegd>
- <http://www.laegdsruller.dk/index.php/bogstaver-omregnet-til-ar>
- <http://www.laegdsruller.dk/index.php/laegd-nummer-navn-laegd>

Jeg indsætter de oplysninger, jeg finder, i et Excel ark med følgende udseende:

1	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M
1	Lægdsrulle			T = Tilgangsrulle; H = Hovedrulle; SE = Statens Eksemplar; UE = Udskrivningskredsens Eksemplar; O = Omskrevet									
2													
3													
4	Navn:	Hans Jørgensen	Født:	1800-09-24									
5	Far:	Jørgen Pedersen	Optages i lægdsrullen:	1800	slettes:	1845							
6													
7													
8													
9													
10													
11													
12													
13													
14													
15													
16													
17													
18													
19													
20													
21													
22													
23													
24													
25													
26													
27													
28													
29													
30													
31													
32													
33													

Første eksempel er Hans Jørgensen, født 1800-09-24 i Lyngbe, Frederiksborg Amt, som søn af Jørgen Pedersen. Vi starter med "ind-og-ud-af rullen-hvornar":

Indtast venligst fødeår i intervallet 1752 - 1913

Fødeår:

Født i 1800, optaget i lægdsrullen 1800 og slettet i 1845.

Lægdsrullåret for alle ruller i 1800 begynder i november 1799 og slutter i oktober 1800.

Dernæst finder vi lægd med "sog-laegd":

Find sogn eller købstad
Lyngbe, Lyngbe-Frederiksborg, Frederiksborg

Indtast år i intervallet 1789 - 1931

Lyngbe, Lyngbe-Frederiksborg, Frederiksborg i 1800

1. sjællandske udskrivningsdistrikt i Frederiksborg amt, lægd nummer 10

Lægdsruller blev skrevet fra november 1799 til oktober 1800

Se lægdsrullen online her i 'Daisy'.
Frederiksborg amt, 1800 H, Landrulle / hovedrulle

Vi får nederst et link til rullen i Daisy. Klik på det.

Lægd 10 starter på opslag 313, og på opslag 323 finder vi #264 Hans som søn af Jørgen Pedersen.

Han får samtidig et nyt nummer #225.

De fundne oplysninger indfører vi vores Excel ark:

1	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M
1	Lægdsrulle			T = Tilgangsrulle; H = Hovedrulle; SE = Statens Eksemplar; UE = Udskrivningskredsens Eksemplar; O = Omskrevet									
2													
3													
4	Navn:	Hans Jørgensen	Født:	1800-09-24									
5	Far:	Jørgen Pedersen	Optages i lægdsrullen:	1800	slettes:	1845							
6													
7													
8													
9													
10													
11													
12													
13													
14													
15													
16													
17													
18													
19													
20													
21													
22													
23													
24													
25													
26													
27													
28													
29													
30													
31													
32													
33													

Lægdsrullerne findes i 2 udgaver. Udskrivningskredsens udgave og en central udgave (SE Statens Eksemplar). Det er SE udgaven, som er scannet. Frem til 1862 blev der ført en hovedrulle hvert tredje år og en tilgangsrulle i de to mellemliggende år. Hvis der ikke er en note ved en indførelse, skal man kunne finde personen i næste hovedrulle. Ved at ændre årstallet i "sog-laegd" følger vi Hans frem til 1810, hvor der er en note:

1	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M
1	Lægdsrulle			T = Tilgangsrulle; H = Hovedrulle; SE = Statens Eksemplar; UE = Udskrivningskredsens Eksemplar; O = Omskrevet									
2													
3													
4	Navn:	Hans Jørgensen	Født:	1800-09-24									
5	Far:	Jørgen Pedersen	Optages i lægdsrullen:	1800	slettes:	1845							
6													
7													
8													
9													
10													
11													
12													
13													
14													
15													
16													
17													
18													
19													
20													
21													
22													
23													
24													
25													
26													
27													
28													
29													
30													
31													
32													
33													

Noten under Opholdssted siger 51 j 331. Denne note betyder, at han er flyttet til lægd 51 i år J og har fået nummeret 331. Da der ikke er angivet et amtsnavn, er det nye lægd i samme amt.

I "bogstaver-omregnet-til-ar" finder vi årstallet for J:

Tast bogstav A - Ø.

Bogstavet J anvendes i årene

1801
1812
1823
1834
1859
1885
1911
1937

undtagen fyn, hvor J blev anvendt for 1800 i stedet for 1801.

Første årstal efter 1810 er 1812, så det år bruger vi i "lægd-nummer-navn-lægd": Da vi er på Sjælland, og der ikke er anført et nyt udskrivningsdistrikt, skal vi til Blovstrød.

Vi bruger igen "sog-lægd":

Og følger linket.

Vi finder Hans på opslag 61 med #331. Som vedtegning er anført fra 10-123. Det betyder, at han kommer fra lægd 10 og der havde #123. Det er en baglæns reference.

	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M
1	Lægdrolle												
2	T = Tilgangsrolle; H = Hovedrolle; SE = Statens Eksemplar; UE = Udskrivningskredsens Eksemplar; O = Omskrevet												
3	O = Omskrevet												
4	Navn: Hans Jørgensen		Født: 1800-09-24		i Lyngby Frederiksborg amt lægd 10								
5	Far: Jørgen Pedersen		Optages i lægdrollen: 1800		slettes: 1845								
6	Omskrevet												
7	bog- rulle Eks. amt lægd # opslag gl. # nyt al- der note												
8	År	stav	rulle	Eks.	amt	lægd	#	opslag	#	nyt	al-	der	note
10	1800	H	H	SE	Frederiksborg	Lyngby	10	323	264	225	0		Lyngby 25 sept
11	1804	B	H	SE	Frederiksborg	Lyngby	10	92	225	193	3		Lyngby
12	1806	D	H	SE	Frederiksborg	Lyngby	10	116	193	165	6		Lyngby
13	1810	G	H	SE	Frederiksborg	Lyngby	10	104	165	123	9	51 J	331 (Blovstrød)
14	1812	J	T	SE	Frederiksborg	Blovstrød	51	61		331	9		fra lægd 10 # 123
15	1813	K	H	SE	Frederiksborg	Blovstrød	51	392	331	306	12		
16	1816	B	H	SE	Frederiksborg	Blovstrød	51	419	306	282	15		
17	1819	E	H	SE	Frederiksborg	Blovstrød	51	451	282	215	18	50 F	747 (Karlebo)
18	1820	F	T	SE	Frederiksborg	Karlebo	50	197		747	18		fra lægd 51 215
19	1822	H	H	SE	Frederiksborg	Karlebo	50	451	747	619	21	51 J	379 (Blovstrød)
20	1823	J	T	SE	Frederiksborg	Blovstrød	51	231		379	21		fra lægd 50 619
21	1825	L	H	SE	Frederiksborg	Blovstrød	51	520	379	327	24		
22	1828	C	H	SE	Frederiksborg	Blovstrød	51	536	327	283	27		
23	1831	F	H	SE	Frederiksborg	Blovstrød	51	552	283	252	30		
24	1834	J	H	SE	Frederiksborg	Blovstrød	51	565	252	221	33	50 L	884 (Karlebo)
25	1836	L	T	SE	Frederiksborg	Karlebo	50	93		884	33		fra lægd 51 221
26	1837	M	H	SE	Frederiksborg	Karlebo	50	98	884	767	36		Brønsholm
27	1840	P	H	SE	Frederiksborg	Karlebo	50	453	767	689	39		Brønsholm
28	1842	S	H	SE	Frederiksborg	Karlebo	50	446	689	572	42		afsked 1846

Skriv lægdets nummer: og året:

Lægd nr 51 findes i år 1812 følgende steder i landet:

- Aal 1. jyske udskrivningsdistrikt Ribe amt
- Avnsø 1. sjællandske udskrivningsdistrikt Holbæk amt
- Blenstrup 3. jyske udskrivningsdistrikt Aalborg amt
- Blovstrød 1. sjællandske udskrivningsdistrikt Frederiksborg amt
- Døllefeldt 2. sjællandske udskrivningsdistrikt Maribo amt
- Essenbæk 2. jyske udskrivningsdistrikt Randers amt
- Fjødstrup Fyns udskrivningsdistrikt Svendborg amt
- Højninge 2. sjællandske udskrivningsdistrikt Sorø amt
- Hover, Tørrild, Vejle 1. jyske udskrivningsdistrikt Vejle amt
- Kirke Hvalse 1. sjællandske udskrivningsdistrikt Roskilde amt
- Kvoles 3. jyske udskrivningsdistrikt Viborg amt
- Lodbjerg 2. jyske udskrivningsdistrikt Thisted amt
- Skamby Fyns udskrivningsdistrikt Odense amt
- Skorup 1. jyske udskrivningsdistrikt Aarhus amt
- Stadil 2. jyske udskrivningsdistrikt Ringkøbing amt
- Stenum 3. jyske udskrivningsdistrikt Hjørring amt
- Tybjerg 2. sjællandske udskrivningsdistrikt Præste amt

	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M
1	Lægdrolle												
2	T = Tilgangsrolle; H = Hovedrolle; SE = Statens Eksemplar; UE = Udskrivningskredsens Eksemplar; O = Omskrevet												
3	O = Omskrevet												
4	Navn: Niels Hansen		Født: 1790-05-30		i Beldringe Præste amt lægd 77								
5	Far: Hans Olsen		Optages i lægdrollen: 1790		slettes: 1835								
6	Omskrevet												
7	bog- rulle Eks. amt lægd # opslag gl. # nyt al- der note												
8	År	stav	rulle	Eks.	amt	lægd	#	opslag	#	nyt	al-	der	note
10	1791	H	H	SE	Vordingborg	Beldringe	40	285		95	1		
11	1792	H	H	SE	Vordingborg	Beldringe	40	261		95	86	2	til 32 D 149
12	1796	D	H	SE	Vordingborg	Udby	32	133		149	6		til 40 E 184
13	1797	E	T	SE	Vordingborg	Beldringe	40	182		184	6		fra 32 149
14	1800	H	H	SE	Vordingborg	Beldringe	40	386	184	102	10		
15	1804	B	H	SE	Præste	Beldringe	77	200	102	76	13		
16	1806	D	H	SE	Præste	Beldringe	77	255	76	59	16		til 68 F 341
17	1809	F	T	SE	Præste	Egesborg	68	60		341	18		til 77 G 210
18	1810	G	H	SE	Præste	Beldringe	77	194	210	151	19		
19	1813	K	H	SE	Præste	Beldringe	77	193	151	120	22		
20	1816	B	H	SE	Præste	Beldringe	77	187	120	98	25		
21	1819	E	H	SE	Præste	Beldringe	77	242	98	66	28		til Frederiksborg 50 G 821
22	1821	G	T	SE	Frederiksborg	Karlebo	50	74		821	30		
23	1822	H	H	SE	Frederiksborg	Karlebo	50	456	821	685	31		
24	1825	L	H	SE	Frederiksborg	Karlebo	50	486	685	599	34		
25	1828	C	H	SE	Frederiksborg	Karlebo	50	502	599	496	37		
26	1831	F	H	SE	Frederiksborg	Karlebo	50	516	496	433	40		
27	1834	J	H	SE	Frederiksborg	Karlebo	50	524	433	364	43		afsked 1836

hvor han skal findes i lægd 50, år G = 1821, som nummer 821.

Efter 1861 droppede man hovedrullerne og indførte i stedet omskrevne ruller.

Hvis en person efter 11 år fortsat befinder sig i samme lægd, og ikke har været flyttet til et andet lægd i mellemtiden, overføres han til en omskrevet rulle. 1865 tilgangsrollen bliver således omskrevet i 1876.

Vores sidste eksempel er derfor en person, som findes i en omskrevet rulle.

Jens Hansen er født 1856-03-01 i Birkerød som søn af Hans Nielsen.

Indtast venligst fødeår i intervallet 1752 - 1913

Fødeår:

Født i 1856, optaget i lægdrollen 1874 og slettet i 1894.

Man kan altså følge en person både fremad og bagud, hvis han eksisterer senere eller tidligere.

Vi følger nu Hans, frem til han bliver slettet af rullen i 1846:

I 1820 flytter han fra Blovstrød til Karlebo.

I 1823 flytter han fra Karlebo til Blovstrød.

I 1836 flytter han fra Blovstrød til Karlebo

I næste eksempel følger vi Niels Hansen, som flytter fra en udskrivningskreds til en anden.

I 1819 siger noten til Frederiksborg 50 G 821. Det betyder, at Niels flytter fra Præstø Amt til Frederiksborg Amt,

Vi starter med "ind-og-ud-af-rullen-hvornår":

Find sogn eller købstad

Indtast år i intervallet 1789 - 1931

Birkerød har ikke eget lægd i år 1874.

Året 1874 har bogstavbetegnelsen Z.

Vi skal derfor vide, hvor Jens befandt sig i 1874.
Vi håber på Birkerød og leder efter lægdnummeret:

Det var mærkeligt. Vi må se nærmere på drop down listen:

I 1874 var der to lægd i Birkerød, en østre del og en vestre del. Da Jens er født i Ubberød tæt på Hørsholm, gætter vi på Birkerød Østre del:

Vi gennemlæser lægd 99 i 1874 uden at finde ham.

For en sikkerheds skyld gennemlæser vi også lægd 99 i 1875, og der finder vi ham.

Han har fået 5 kr. i bøde for at melde sig et år for sent. Da han ikke afskediget og ikke er flyttet til et nyt lægd, skal han kunne findes i 1886 i den omskrevne 1875 rulle.

Det er det andet link: "1. udskrivningskreds 1875 æ, Landrulle /, Lægd 2 – 153.

Vi ser han er afskediget 1/92.

Vores skema ser herefter således ud:

	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M
1	Lægdsrulle						T = Tilgangsruille; H = Hovedrulle; SE = Statens Eksemplar; UE = Udskrivningskredsens Eksemplar;						
2							O = Omskrevet						
3													
4	Navn:	Jens Hansen			Født:	1856-03-01							Birkerød Frederiksborg amt lægd 99
5	Far:	Hans Nielsen			Optages i lægdsrullen:	1874	slettes:	1894					
6													
7	bog-												
8	År	stav	rulle	Eks.	amt	lægd	#	opslag	#	#	nyt	af-	note
9													
10	1875	Æ	T	SE	Frederiksborg	Birkerød Øst	99	234	37	19	5 kr i bøde for at melde sig for sent		
11	1886			O.1875	SE	Frederiksborg	Birkerød Øst	99	123	37	30	afsked 1/92 i alder 36	

God fornøjelse med lægdsrullerne.

Nyt fra Samfundet for Dansk Genealogi og Personalthistorie

Samfundet har som et nyt tiltag etableret eftermiddagsforedrag i Rigsarkivets flotte, gamle Harsdorffsal på Slotsholmen, og det fortsætter så længe Rigsarkivet råder over dette kulturminde.

Emnet for første foredrag var *Slægtsforskning omkring tiden, hvor kirkebøgerne begynder – og længere tilbage*, hvilket er et vidt begreb. Nogle kirkebøger begynder med den dobbelte kirkebogsføring i 1813/14, mens andre går tilbage til 1645/46, hvor Christian IV påbød præsterne at nedfælde oplysninger om døbte, viede og begravede. De resterende oplysninger var nærmest frivillige. Slægtsforskning før folketællingen 1787 må nødvendigvis kobles sammen med ejendoms historie; ellers har vores slægtsforskning ikke den store værdi – eller sikkerhed.

Foredraget tog derfor udgangspunkt i en snes

punkter/arkivalier, der skulle sætte os i stand til at følge en ejendoms historie fra slutningen af 1700-tallet til midten af 1600-tallet, inklusiv en mængde navnestof knyttet til de enkelte ejendomme. Dertil kom en opstilling af trykt litteratur, knyttet til personalthistoriske undersøgelser tilbage til slutningen af middelalderen.

Punkterne til ejendoms historie tilbage til midten af 1600-tallet samt listen over de trykte kilder kan fås ved at sende en mail til Anton Blaabjerg på adressen: blaab@webspeed.dk.

Vær opmærksom på de fremtidige foredrag i Harsdorffsalen, arrangeret af Samfundet for Dansk Genealogi og Personalthistorie. Se mere på www.genealogi.dk > Aktuelt > Arrangementer.

Anton Blaabjerg

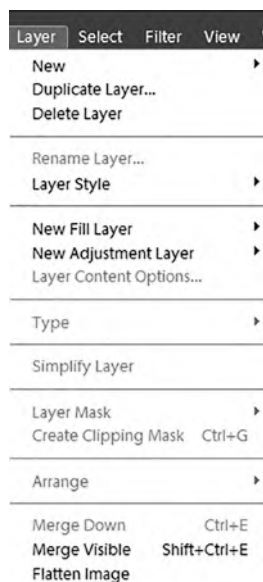
Oversættelser til Photoshop Elements

2. del

Henning Karlby
Rylevej 8,
5464 Brenderup, Fyn
Tlf. 64 44 28 08
karlby@privat.dk

Menuen Layer – Lag

New – Nyt Lag. Her kan man oprette et nyt lag i det aktuelle billede. Det kan enten være et tomt lag eller en kopi af det aktive lag.

Duplicate Layer . . . – Opret kopi af det aktive lag. Gør det muligt at oprette en kopi af det aktive lag og giver mulighed for, at man kan give laget et navn, således at man kan kende laget i listen med lag.

Delete Layer – Slet det aktive lag. Sletter det aktive lag; man får en advarsel, inden laget slettes.

Rename Layer – Give et lag et nyt navn. Gør det muligt

at omdøbe lagene. God mulighed for at holde styr på sine lag.

Layer Style – Tilføj en effekt til et lag. Funktionen bruges til at tilføje en effekt, fx skygger, til det aktive lag.

New Fill Layer – Opret lag med forskelligt fyld. Her kan man oprette et justeringslag med en ensartet farve, et farveforløb eller et mønster.

New Adjustment Layer – Nyt justeringslag. Her kan man oprette et justeringslag til justering af lys, farve eller kontrast. Det er en rigtig god ide at anvende justeringslag, fordi de ændringer, man udfører i et justeringslag, vil ligge som et ekstra papir hen over det oprindelige billede, så originalbilledet ikke ødelægges. Derefter kan man altid gå tilbage og finjustere. Justeringslaget **Photo Filter** er en fin metode til at gøre et billede varmere eller køligere i farverne. Man vælger den ønskede effekt ud for Filter, og da der automatisk oprettes en maske til justeringslaget, kan man begrænse farveændringen ved at male på den med **Brush Tool**. Vis farve viser ens justeringer, mens sort skjuler den igen.

Layer Content Options . . . – Indstilling af justeringer. Her åbnes en palet med justeringsmuligheder for de forskellige funktioner i et justeringslag.

Type – Teksttyper. Skifter tekstlaget mellem vandret og lodret forløb af teksterne. Desuden er der mulighed for at få teksten til automatisk at flyde over flere linjer.

Simplify Layer – Simplificering af objekter. Gør det muligt at ændre vektorgrafik til simpel punktgrafik (pixels), således at man kan udføre simpel billedbehandling på objekterne.

Layer Mask – Tilføj masker i et lag. Gør det muligt at tilføje masker til et lag, skjule dem og slette dem fra det aktive lag.

Create Clipping Mask – Begrænse en maskes virkning. Funktionen og masken i det aktive lag påvirker kun laget nedenunder det aktive lag og ikke alle de øvrige lag.

Arrange – Flytte lag op og ned i bunken. Flytter lag op og ned i hierarkiet af lag.

Merge Down – Flet ned. Smelter det aktive lag sammen med laget lige under.

Merge Visible – Flet alle synlige lag. Sammen-smelter alle synlige lag.

Flatten Image – Læg alle lag sammen. Smelter alle lag sammen til et baggrundslag, uanset hvilket lag der er aktivt.

Menuen Select – Valg

All – Alt. Markerer (vælger) hele billedet.

Deselect – Fjern markeringen. Fjerner enhver markering, som er foretaget i billedet.

Reselect – Genskab forrige markering. Bruges til at genskabe (fortryde) et valg, man har slettet.

Inverse – Bytte valg. Flytter markeringen fra den aktuelle, således at alt, hvad der ikke var markeret, nu bliver markeret. Mens det, der tidligere var markeret, nu går fri.

All Layers – Alle Lag. Vælger indholdet i alle lag bortset fra baggrundslaget.

Deselect Layers – Fravælg alle lag. Fravælger alle de valgte lag.

Feather – Udjævning. Funktionen bruges til at gøre grænseovergangen mellem et valgt lag og baggrunden blød.

Refine Edge . . . – Finpuds kanter. Er en stærk funktion til at finpuds en markering. Her fremkommer en dialogboks med nogle skydeknapper. **Smooth – Ud-**

glatning. Funktionen gør kanterne ”rundere”. **Feather – Udjævning.** Laver en glidende overgang fra synlige til klare punkter omkring markeringsgrænsen. **Contract/Expand – Formindsk/Udvid.** Indskrænker eller udvider en markering.

Modify – Ændre. Giver mulighed for at arbejde med en markering.

Grow – Forøg. Får gradvis markeringen til at vokse, så der efterhånden tages flere toner og farver med i markeringen.

Similar – Det samme. Her får man mulighed for at udvide et valg til alle områder med den samme farve i resten af billedet.

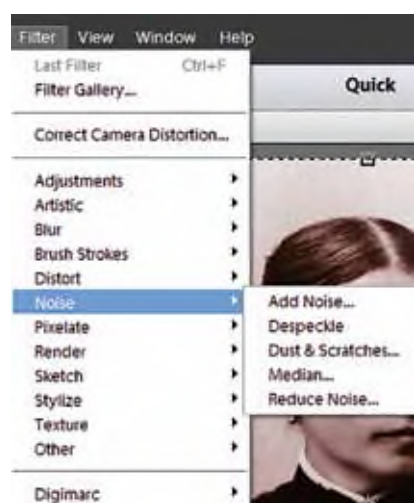
Transform Selection – Ændre Valget. Gør det muligt at ændre størrelse eller rotere et valg.

Load Selection – Indlæs en markering. Hvis man tidligere har gemt en markering i et billede, kan den indlæses og kombineres med en anden markering.

Save Selection – Gem en markering. Her kan man gemme en markering, så man kan arbejde videre med den på et andet tidspunkt. Husk blot, at derved vokser filens størrelse en del.

Delete Selection – Slet en markering. Hermed kan man slette en tidligere gemt markering. Markeringen bliver gemt som tiff-filer.

Menuen Filter – Fotofiltre

Ved alle de følgende gælder det, at der fremkommer en undermenu, hvor der er mulighed for at vælge en række funktioner. Disse funktioner anvendes ved, at der fremkommer en dialogboks med skydeknapper. Ved at flytte på skydeknapperne kan man ændre på udseendet af

det aktuelle billede. I alle dialogboksene er der et felt med et flueben, feltet hedder **Preview – Forhåndsvisning.** Ved at krydse det af, kan man følge ændringerne i sit billede, mens man arbejder i dialogboksen.

Last Filter – Sidst brugte Filter. Her kan man starte det sidste filter, man har anvendt uden at skulle dybt ned i en menurækkefølge.

Filter Gallery . . . – Kunstneriske filtre. Åbner en dialogboks med alle de mere kunstneriske fotofiltre. Det er perfekt, når man leder efter den rette effekt til et billede.

Correct Camera Distortion . . . – Reparer kameranefejl. En rigtig brugbar funktion, som retter diverse objektivfejle. Det kan være fortegnelse eller vignettering.

Adjustments – Justeringer. En gruppe farvefiltre, der ofte bruges, hvis man fx vil rette et billede, der er taget i kunstlys (for gult), så det kommer til at se ud, som om det er taget i dagslys (altså mere blåt).

Artistic – Kunstnerisk. Her findes de mere kunstneriske maleffekter, som især er pensler af forskellig art.

Blur – Uskarphed. Dette er en samling af filtre, som kan sløre en baggrund eller lægge bevægelsesuskarphe

ind i et sportsbillede.

Brush Strokes – Penselstrøg. Her er en samling af avancerede penselstrøg, det kan fx være krydsskravering med et enkelt penselstrøg.

Distort – Forvrængning. Denne gruppe bruges til at forvrænge billedet eller dele af det. Den vigtigste er nok **Liquify** (gøre flydende), der kan bruges til at rette på formerne i et portræt.

Noise – Billedstøj. Her er en lang række funktioner, som man kan bruge til at tilføje ”korn” eller Fjerne Støj (Reduce Noise), Dust & Scratches – Støv og Ridser eller Add Noise – Tilføj Støj.

Pixelate – Ændre Pixelstørrelse. Med dette filter kan man lave effekter, så billedet kommer til at ligne en mosaik.

Render – Gengive. Med denne funktion kan man tilføje optiske effekter. Det kan fx være tilføjelse af et spotlys, som kommer ind fra et hjørne eller side og belyser billedet i den ene side, men efterlader billedet urørt i den modsatte side.

Sketch – Skitse. Disse funktioner kan ændre billedet med forskellige skitse-effekter.

Stylize – Stilisere. Her findes funktioner med grafiske effekter; funktionen finder ”kanter” i billedet, hvorefter funktionerne tager fat omkring kanterne.

Texture – Struktur. Her kan man lægge forskellige strukturer ind over billedet. Fx patchwork for at få billedet til at ligne et kludetæppe.

Video – Filmbilleder. Denne funktion findes kun i den nyeste udgave af Photoshop. Den bruges til at fjerne striber fra gamle billeder optaget fra fjernsynet.

Other – Andet. I denne undermenu findes det vigtige High Pass-filter, der kan bruges til at øge både kontrast og skarphed.

Digimarc – Digitaltmærke. Funktionen bruges til at undersøge, om der er et digitalt vandmærke skjult i billedet.

Menuen View – Udseende

New Window for – Nyt Vindue med. Det aktuelle billede åbnes i et nyt vindue på arbejdsbordet.

Zoom In – Forstør billedet. Forstørret det aktuelle billede, der ligger på arbejdsbordet. Her er en fejl i hurtigtasterne, idet man skal bruge [Ctrl]+[+]. Det giver også mening, når man sammenligner med Zoom Out.

Zoom Out – Formindsk billedet. Formindsker det aktuelle billede.

Fit on Screen – Tilpas til arbejdsbordet. Billedet

forstørres eller formindskes, således at det netop fylder det aktuelle arbejdsbord.

Actual Pixel – Aktuel Pixel. Aflører, hvor godt et billede, der er tale om, idet billedet bliver vist i 100 % størrelse på arbejdsbordet.

Print Size – Udskrift størrelse. Viser, hvor meget billedet fylder på den valgte papirstørrelse.

Det afhænger af **Resolution – Oplosning** i **Image Size – Billedstørrelse.**

Selection – Markeringen. Her kan man beslutte, om markeringen skal være usynlig eller synlig.

Rulers – Linealer. Man kan få vist linealer med mål langs kanten af arbejdsbordet. Det kan være meget praktisk, hvis man vil vide, hvor stort billedet kan blive, hvis det skal udskrives. Ved 100 % vil man kunne aflæse billedets størrelse, når det ligger på arbejdsbordet.

Grid – Gitter. Lægger et hjælpelgitter ind over billedet. Gitteret kommer ikke med på udskrifter, det er kun til hjælp, når man arbejder med billedet. Bruges fx til at placere tekst i et billede.

Guides – Hjælpelinjer. Hvis man har linealerne fremme på arbejdsbordet, kan man føre musen op/ud i linealerne, og derpå kan man holde museknappen nede og trække en hjælpelinje ind på billedet. Synligheden af disse hjælpelinjer bestemmes med denne funktion.

Notes – Bemærkninger. Her kan man læse alle bemærkningerne, der er tilføjet til billedet i Photoshops Organiseringsmodul.

Snap To – Grib Fat I. Får markeringer og placering af tekster m.v. til at gribe fat i hjælpelinjer eller gitterlinjer, når der arbejdes i et billede.

Lock Guides – Lås Hjælpelinjer. Med denne funktion kan man låse hjælpelinjerne, så de ikke flyttes med musen ved en fejltagelse.

Clear Guides – Fjern Hjælpelinjer. Fjerner alle de oprettede hjælpelinjer.

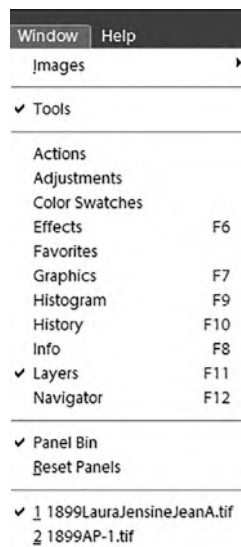
New Guides – Nye Hjælpelinjer. Med denne funktion kan man oprette nye hjælpelinjer og give dem en helt præcis placering.

Menuen Window – Vindue

Images – Billeder. Med denne funktion vælger man, hvorledes de forskellige vinduer på arbejdsbordet skal arrangeres i forhold til hinanden.

Tools – Værktøj. Viser og skjuler værktøjskassen (Værktøjsbjælken).

Actions – Handlinger. Åbner en palet med en stribe faneblade med forskellige handlemuligheder. Fanebladene er dem, der åbnes som aktuelle i det følgende.

Menupunktet er udgået i nyere udgaver af Photoshop.

Adjustment – Justeringer. Åbner en palet, der bruges til at indstille funktionerne i justeringslag.

Color Swatches – Farve Klatmaling. Bringer en særlig palet frem med en række udvalgte farver.

Effects – Effekter. Åbner effekt-paletten, der gør det muligt at tilføje skygger til tekst og lag.

Favorites – Favoritter. Viser en særlig palet, hvor man kan samle de funktioner, man bruger oftest.

Graphics – Grafikeffekter. Åbner en palet med mange forskellige mønstre. Udgået i nyere udgaver af Photoshop.

Histogram – Histogram. Viser et histogram med fordelingen af farver i et billede. Dette er et meget vigtigt værktøj til analyse af et billede.

History – Liste med tidligere handlinger. Har skiftet navn til **Undo History** i nyere versioner.

Info – Information. Åbner en palet, hvor man ved hjælp af en pipette kan kontrollere farver og lysstyrke i bestemte detaljer.

Layers – Lag. Aktiverer en palet, hvor man kan arbejde med fx justeringslag.

Navigator – Navigeringspalet. Viser en række miniaturebilleder, hvormed man kan bevæge sig rundt i et billede.

Undo History – Liste med tidligere handlinger. (Se History lige ovenfor). En smart funktion, hvor man kan fjerne tidligere handlinger. Med **[Ctrl]-[z]** kan man gå enkelttrin baglæns, men med Undo History kan man også fjerne hele grupper af handlinger.

Panel Bin – Papirkurv til Paletter. Denne funktion kan fremkalde og fjerne paletterne fra skærmen, således at man får mere plads til arbejde på arbejdsbordet. Normalt bør den kun bruges kortvarigt, hvis man har pladsmangel.

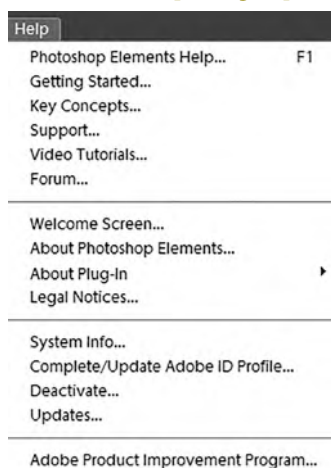
Reset Panels – Nulstil Paletterne. Med denne funktion sættes alle værdier i paletterne tilbage til fabriksindstillingerne.

Welcome – Velkommen. Viser en velkomstskaerm, der giver mulighed for at få en kort introduktion til programmet.

Project Bin – Listen med billeder under arbejdsbordet. Viser og skjuler det smalle vindue, der er langs underkanten af arbejdsbordet, hvor man kan se de billeder, der er åben i programmet.

1. – 2. osv. Viser navnene på alle de filer, der er åbne i programmet.

Menuen Help – Hjælp

Photoshop Elements Help – Hjælp til programmet. Her startes en Internetbrowser, som åbner en hjælpefunktion på Adobes hjemmeside. Hjælpen er på engelsk.

Getting Started – Få begyndt. Igen en hjemmeside med hjælp på engelsk.

Key Concepts – Nøglefunktioner. Hjælp på engelsk.

Support – Hjælp. Hjælpeside igen på engelsk, men har man købt og betalt programmet kan man finde et telefonnummer, man kan ringe til for at få hjælp. Man kan være heldig at få en i telefonen, der kan tale dansk.

Video Tutorials – Video instruktion. Hjælp på engelsk, men billederne kan være meget instruktive, således at man også kan få noget ud af blot at se videoen.

Forum – Brugerdrevet Forum. Hvor man kan spørge andre brugere, hvordan de har løst et problem, man selv sidder og bakser med.

Welcome Screen – Velkomst billedet. Viser velkomst billedet fra opstarten af programmet.

About Photoshop Elements – Viden om Photoshop Elements. Viser en boks med oplysninger om versionsnummer mv.

About Plug-In – Noget om tillægsprogrammer. Viser en liste med tillægsprogrammer, som er eller kan installeres til programmet.

Legal Notices – Note vedrørende lovgivning.

System Info – Information om systemerne på computeren.

Complete/Update Adobe ID Profile – Log på brugerprofilen på Adobes hjemmeside.

Deactivate – Deaktiverer. Afbryder forbindelsen til brugerprofilen på Adobes hjemmeside. Dette skal gøres, hvis man får en ny computer og ønsker at overflytte programmet til den nye computer. Ellers vil det ikke være muligt at installere programmet på den nye.

Updates – Opdateringer. Bruges til at lave en manuel opdatering af programmet.

Adobe Product Improvement Program – Adobes Programforbedringsmulighed. Her kan man slå den funktion til og fra, som holder øje med, hvordan man bruger programmet. Der indsendes derpå rapporter til Adobe om anvendelsen. Meningen er, at Adobe på den måde får viden om, hvilke funktioner brugerne anvender, således at de ved, hvor de skal sætte ind for at forbedre programmet.

Indtast begravelsesprotokoller og gør dem søgbare

Ved at indtaste oplysninger om begravelser i Kildetasteren hjælper du andre slægtsforskere og skaber grundlag for ny viden om fortidens københavnere.

Begravelsesprotokoller 1861-1912

Begravelsesprotokollerne har længe været en populær kilde til slægtsforskning. Med din hjælp kan oplysningerne om fortidens københavnere blive endnu lettere at bruge. Ved at indtaste den snirklede skift i de gamle protokoller kan vi gøre oplysningerne søgbare. Så behøver slægtsforskere ikke længere vide, hvornår anen døde for at kunne finde protokollernes oplysninger om fx bopæl og dødsårsag.

Gå til indtastningen af begravelsesprotokollerne <http://www.kbharkiv.dk/deltag/tast/indtast-begravelser>

Alle kan være med

For at indtaste skal du oprette dig som bruger, men urtherover er der ingen krav. Erfaring med læsning af håndskrift og en vis mængde stringens og udholdenhed er dog ikke af vejen. Det er en stor opgave, vi kaster os over, men er vi mange nok, går det hurtigt!

Vi åbner for indtastningen af en mindre gruppe protokoller ad gangen.

Forskere vil bruge data

I indtastet form udgør begravelsesprotokollerne et fantastisk datagrundlag for forskning i sundhed, dødelighed, demografi og sociale forhold for fortidens københavnere i en periode af byens historie, hvor udviklingen gik rigtig stærkt.

Med din hjælp kan der skrives ny historie og svares på spørgsmål som: Hvor døde man af hvad? Er der forskel på dødelighed og sygdomsmønster alt efter, hvor man boede i København? Og hvordan ændrede det sig fra 1860 til 1912?

Kildetasteren

Kildetasteren er Københavns Stadsarkivs nye værktøj til at indtaste arkivmateriale og bygger på erfaringer fra 7 års arbejde med crowdsourcing af Politiets registerblade. Det vil på sigt også blive muligt at indtaste andre typer arkivmateriale i Kildetasteren.

Generalforsamling i DIS-Danmark 2017

Rammen for årets generalforsamling er Naturama i Svendborg, og datoen er den 22. april. Selve generalforsamlingen finder traditionen tro sted om eftermiddagen, og lige så tro mod traditionerne vil der være mulighed for at deltage i rundvisninger om formiddagen. I år er der to forskellige at vælge imellem: Naturama og Forsorgsmuseet, og pladserne fordeles efter først til mølle-princippet. Naturama er et spændende, naturhistorisk museum, der viser "udstillinger med kant" og prioriterer formidlingen højt, mens Forsorgsmuseet tilbyder en oplevelse af fortidens fattiggårde, der "kryber ind under huden". Vi må desværre begrænse antallet af deltagere i rundvisninger

på Forsorgsmuseet til 80 personer på grund af pladsforholdene. Se mere på www.naturama.dk og www.svendborgmuseum.dk/forsorgsmuseet.

Dagen starter med ankomst og registrering, og der bydes på kaffe inden rundvisningerne starter kl. 10.30. Kl. 12 vil der blive serveret en let frokost, og kl. 13 begynder generalforsamlingen. Ledsagere er velkomne, og det er gratis for både medlemmer og ledsagere; de sidstnævnte kan dog ikke deltage i generalforsamlingen.

Tilmeld dig og vælg rundvisning på hjemmesiden www.slaegtodata.dk.

Beretning for 2016

I løbet af året har foreningen haft mange ting at gøre.

Vores bibliotek i Albertslund har med hjælp fra mange frivillige fået registreret og digitaliseret et stort antal bøger og arkivregistraturer, som nu kan ses på vores hjemmeside. Og vi kan forvente, at endnu mere bliver tilgængeligt i den kommende tid.

Hjemmeside og indtastninger

På vores hjemmeside har vi lavet flere muligheder for at komme nemmere til arkivalier og registre med blandt andet DIS-Arkivalielister, som giver en søgbar adgang til ArkivalierOnline, DIS-Navneregistre, hvor frivillige har indtastet fæste- og skifteprotokolregistre fra især Fyn, og DIS-Kopier, hvor vi løbende modtager originale eller afskrevne materialer, som har stor værdi for slægtsforskere.

Frivillige indtastere har nået næsten en femtedel af 1930 folketællingen på DIS-Kildeportalen, og alle færdigindtastede tællinger er overført til Dansk Demografisk Database. Vi har dog stadig brug for flere indtastere og vil gerne opfordre folk til at besøge vores hjemmeside og indtaste et sogn, en købstad eller en københavnsk gade i 1930-tællingen.

I samarbejde med de øvrige slægtsforskerforeninger og DIS Odense lykkedes det os at få ændret Rigsarkivets forslag om i forbindelse med sparerunden for 2017 at stoppe for fjernlån, så det nu kun er arkivalier fra før 1848, der ikke kan fjernlånes.

Udlandet

Vi forsøger at skabe og opretholde vores kontakter til andre slægtsforskerforeninger i udlandet. Dette indbefatter, at vi samarbejder med foreninger i vores nabolande, der kan være behjælpelige med at vejlede i slægtsforskning i de pågældende lande. Modsat laver vi vejledninger til slægtsforskning for udlændinge i Danmark, som de kan tilbyde deres brugere.

I Sverige drejer det sig i første omgang om DIS-SYD, som er den skånske slægtsforskerforening.

I Tyskland, som mange danskere jo har aner fra, har vi været på en rejse i Slesvig-Holsten, muliggjort af et legat, og vi

har påbegyndt en vejledning i at slægtsforske på arkiver og kirkekontorer i Slesvig-Holsten.

Lokalforeninger

Der har været stor aktivitet i mange af vores lokalforeninger, hvor foredrag, indtastning, scanning og andre lokalforankrede tiltag er udført i løbet af året. På vores store fællesmøde i september blev vi enige om, at vi bør gøre mere for både at få lokalt engagerede folk til at melde sig til lokalforeningerne og lokalforeningsmedlemmerne til at melde sig ind i hovedforeningen. Forskellige tiltag for at styrke samarbejdet med vores lokalforeninger er sat i værk og vil ske i løbet af det nye år.

På generalforsamlingen sidste april blev nogle af bestyrelsens vedtægtsforslag, der skal sikre en smidig arbejdsgang i administrationen af foreningen, godkendt, mens nogle få ikke blev det. Vi har lyttet til de indvendinger, som blev fremført på generalforsamlingen, og vil bearbejde forslagene til næste generalforsamling, så de fremstår simple og tydeligere.

Samarbejde med Samfundet og SSF

Vores samarbejde med andre slægtshistoriske foreninger i Danmark tog også fart i det forgangne år. Vi har et glimrende samarbejde med Samfundet for Dansk Genealogi og Personhistorie, som vi bestyrer medlemsdatabase og opkræver kontingent for. Dette gør, at slægtsforskere kun burde få en enkelt opkrævning fra DIS-Danmark for medlemskab af DIS-Danmark, DIS-Lokalforening og Samfundet.

Den anden store forening i Danmark, SSF, har vi holdt samtaler med i løbet af året, og bestyrelserne for de to foreninger er nået frem til, at vi sammen står stærkere. Derfor har vi iværksat en plan for sammenlægning af de to foreninger til én ny forening med samlet kontingent og medlemsadministration. Vi håber, at vi får medlemmernes opbakning til at fortsætte sammenlægningen, så vi får en forening, der kan tilbyde sine medlemmer og brugere mere, end vi kan i dag, og som kan sikre slægtsforskernes interesser over for Rigsarkivet, lokalarkiver og andre institutioner.

Alt i alt var 2016 et begivenhedsrigt år for foreningen, og det tegner 2017 også til at blive.

Indledning

Der vil ikke være mange slægtsforskere, som ikke på turen tilbage gennem anetrådene støder på forfædre eller -mødre, der er kommet til Danmark fra udlandet. Det kan være den ene af dine forældre eller bedsteforældre, eller tidspunktet kan ligge meget langt tilbage i tiden. Men ikke mange undgår at måtte tage en tur over grænserne, hvis alle grene i slægtstræet skal følges.

Selv om det måske kan tage sig sådan ud, så er det langt fra blot et nutidigt fænomen, at vores lille land bliver invaderet af folk udefra. Op gennem tiden er den ene bølge efter den anden skyllet ind over grænserne. En ny udstilling om stenalderfolket på Moesgård Museum kalder endda disse tidlige aner til de fleste af os "de første indvandrere". Nogle grupper er kommet til Danmark, fordi de har været på flugt fra forfølgelse i deres hjemland, men mere almindeligt har det været, at folk fra visse lande har håbet på bedre muligheder for at skabe sig en rimelig levevej. Måske er de endda inviteret til Danmark af myndighederne, fordi der var brug for deres særlige kompetencer til at udvikle landet.

Indvandring gennem tiderne

Fra tidernes morgen kunne enkeltpersoner som købmænd og håndværkere forholdsvis frit bevæge sig omkring, da grænsekontrol var et ukendt fænomen. En undtagelse herfra var dog jøder, der skulle have særlig tilladelse til at opholde sig i landet. Den første dokumenterede indvandring af en gruppe fandt sted, da Christian II i 1500-tallet hentede flere hollandske familier til Amager, hvor de skulle inspirere danskerne til dyrke grønsager. Et par hundrede år senere gjaldt det familier fra Sydtyskland, som blev inviteret til at hjælpe med opdyrkningen af den jyske hede.

I mellemtiden havde urolighederne og religionskrigene, som fulgte efter reformationen, gjort tilværelsen så usikker for en del mennesker, at de måtte bryde op fra hjemstavn og søge andre steder hen. Grupper af reformerte fra Frankrig og Herrnhuter fra Sachsen kom således til Danmark og fik lov til at slå sig ned her. Senere var det håbløse beskæftigelsesforhold i hjemlandene, der fik svenskere og polakker til at søge til Danmark, hvor der var større chancer for at få et arbejde. Helt sikkert ikke et vellønnet arbejde, men dog noget, der var bedre end, hvad hjemlandene kunne byde på.

I anden halvdel af forrige århundrede kom de første gæstearbejdere til Danmark fra Tyrkiet og Pakistan. Der var arbejde at få, som virksomhederne havde svært ved at finde dansk arbejdskraft til. Og siden er

der kommet et miks af folk på flugt fra krig og forfølgelse og folk på jagt efter et bedre eksistensgrundlag. Man kan konstatere, at der er intet nyt under solen.

Lovgivning

Love dukker op hen ad vejen, når myndighederne finder ud af, at der er behov for en form for regulering. Det var klart affæren med Struensee, der kom udefra og satte sig på magten, som har været årsagen til, at man først forbød udlændinge overhovedet at arbejde i administrationen, men siden modificerede bestemmelsen med den første lov om indfødsret, som blev udstedt den 15. januar 1776. Denne lov bestemte, at kun indfødte danskere kunne ansættes i stillinger i magtens centrum, såsom ved hoffet, i hæren eller kirken. Kongen kunne tildele indfødsret til udlændinge.

I 1825 kom en ny indfødsretslov, hvor det præciseredes, hvem der havde dansk indfødsret: børn, der var født af danskere, udlændinge, der var født i landet og havde boet her, indtil de var 19 år, hittebørn, der blev fundet i Danmark og udenlandske kvinder, der giftede sig med en mand med dansk indfødsret.

10. december 1828 udstedte Frederik VI en forordning, der bl.a. fastslog, at alle udenlandske rejsende i Danmark skulle have en rejsebog, hvor man kunne følge deres rute, og et svendebrev samt så mange penge, at de kunne klare sig. Ellers ville de blive udvist.

Med Grundloven overgik myndigheden til at tildele indfødsret til Rigsdagen. Indfødsretsloven blev opdateret med flere bestemmelser i 1898. Herefter gjaldt det, at børn af en dansk kvinde fik dansk indfødsret, uanset hvor de var født. Hvis en dansk statsborger fik indfødsret i et fremmed land, mistede vedkommende sin danske indfødsret, og det samme gjaldt en dansk kvinde, der giftede sig med en mand, som ikke var dansk statsborger.

Indvandrerdata-baserne

I Farum ligger Immigrantmuseet (www.immigrantmuseet.dk), der startede som et beskæftigelsesprojekt under den tidligere borgmester Peter Brixtofte, men som siden 2012 har været et regulært statsstøttet museum. Her tager man sig med forskellige udstillinger af formidling af indvandrernes kulturhistorie. Fra museets hjemmeside er der links til de tre forskellige databaser, som museet har udarbejdet, og som er det vigtigste hjælpemiddel, når du skal søge efter aner, der er kommet udefra. De kan findes hos Dansk Data Arkiv (ddd.dda.dk, under *Andre databaser*).

Tema: Indvandring

Databasen *Arbejdsoophold 1812-1924*, der rummer personer, som har fået arbejdsophold i Danmark, dækker desværre kun et begrænset område, nemlig Frederiksborg og Københavns Amter, minus København og Frederiksberg, samt Lolland, Falster og Møn. Man har her ikke haft en protokol at skrive af efter; databasen er udarbejdet på grundlag af oplysninger fra kilder som kirkebøgernes af- og tilgangslistes, tyende- og politiprotokoller. Ved de enkelte poster vil kilden være angivet.

Indfødsretstildelinger 1776-1960 henter sine oplysninger fra protokol over naturalisationspatenter og – fra 1850 – fra bemærkninger til indfødsretslovsforslagene. Den er følgelig landsdækkende og indeholder i alt 50.317 poster. Vær her opmærksom på, at udenlandske kvinder, som gifter sig med en dansker, ikke har haft behov for at søge om dansk statsborgerskab. Personer kan sagtens have levet mange år i Danmark uden at få indfødsret.

Udviste 1873-1919 opregner personer, der af en eller anden grund er blevet udvist. Mange er håndværkere, der formentlig ikke har haft deres rejsebog i orden, mens andre har begået noget strafbart. Der har ikke været noget i vejen for, at en person kan optræde både to og flere gange i databasen. Der er ca. 31.000 personer at søge iblandt.

Arbejdsoophold
Indfødsretstildeling
Udviste
Om
Indvandrerdatabaserne

Database over udviste 1875 – 1919

Udfyld et eller flere af feltene

Etternavn: Fornavn:
Fødselsdato: Fødselsår:
Fødselssted: Fødselsregion:
Ankomst: Ankomstmåne:
Løvenhvilling:

4 poster fundet

ID-nummer:	1894/086	Dato:	8/2/1894
Etternavn:	Jess	Fornavn:	Jens Heinrich
Fødselsdato:	1857	Fødselsår:	1857
Fødselssted:	Hamburg	Fødselsregion:	Hamburg
Ankomst:	Tyskland	Ankomstmåne:	Arbejdsmand
Løvenhvilling:	ST 14		

ID-nummer:	1896/053	Dato:	4/28/96
Etternavn:	Jess	Fornavn:	Jens Heinrich
Fødselsdato:	1857	Fødselsår:	1857
Fødselssted:	Hamburg	Fødselsregion:	Hamburg
Ankomst:	Tyskland	Ankomstmåne:	Arbejdsmand
Løvenhvilling:	ST 14		

ID-nummer:	1898/046	Dato:	4/18/98
Etternavn:	Jessen	Fornavn:	Jens Peter
Fødselsdato:	1858	Fødselsår:	1858
Fødselssted:	Tyskland	Fødselsregion:	
Ankomst:	Stb, Høllands og Brack Herred	Ankomstmåne:	
Løvenhvilling:	FR 04		

ID-nummer:	1899/069	Dato:	1/8/1899
Etternavn:	Jess	Fornavn:	Jens Heinrich
Fødselsdato:	1857	Fødselsår:	1857
Fødselssted:	Hamburg	Fødselsregion:	Hamburg
Ankomst:	Tyskland	Ankomstmåne:	Arbejdsmand
Løvenhvilling:	ST 14		

En søgning i databasen over udviste. Her ses, at en tysker ved navn Jens Heinrich Jess tre gange er udvist fra landet. Alle gange med henvisning til straffeloven.

Sådan søger du i databaserne

Hver database har sine egne søgefelter, der ligner hinanden, men dog har små forskelle, afhængig af de oplysninger, der kan søges på. Du kan ikke lave en samlet, overordnet søgning, men skal forsøge med hver enkelt base for at få alle mulighederne med.

I alle tilfælde kan du søge på for- og efternavn; du kan udfylde begge eller nøjes med det ene. Her gælder som ved søgninger overalt hos DDD, at du skal stave navnene nøjagtig, som de er indtastet, dvs. sådan som de oprindeligt er stavet af listeføreren. Hvis du er i tvivl, kan du bruge tegnene '_' som erstatning for et bogstav og '%' for to eller flere bogstaver. Som vi i øvrigt kender det fra folketællingerne m.v.

Alle databaserne har et felt for erhverv; pas på med det, for det er svært at vide nøjagtigt, hvad en snedkersvend i 1880 har kaldt sig, og hvis du udfylder feltet, og der ikke er oplysninger om det knyttet til den pågældende person, får du ikke noget ud af søgningen. Det samme gælder feltet 'Fødelokalitet' (under indfødsretstildelinger).

Udvisningerne er ledsaget af en lovhenviisning. Normalt sker det ud fra fremmedloven (FR), og det kan være med eller uden tilhold – påbud om at personen ikke må vende tilbage til landet. Det er angivet ved et 'ut' eller 'mt' ved feltet. I København talte man om 'hjemsendt' ('hj'). Hvis der er noteret 'ST', har personen begået noget kriminelt, hvorfor det er straffeloven der henvises til.

Hollænderne på Amager

Mens de første indvandring fortaber sig i oldtidens tåger, ved vi præcist, hvornår den første gruppe i historisk tid kom fra udlandet til Danmark. Omkring 1515 begyndte Christian II at virkeliggøre sine planer om at hente indvandrere fra Holland til Amager. De skriftlige kilder er sparsomme, men det ligger fast, at kongen i 1521 gav et antal bønder med familier fra Holland lov til at slå sig ned i Store Magleby, hvor de fik vidtgående privilegier. De overtog landsbyens fæstegårde, efter at de danske bønder var tvangsflyttet til andre gårde under kronen, noget som sikkert har været med til at skabe en distance mellem danskerne og indvandrerne. Ydermere blev hollænderne fritaget for hoveri og skatter mod at betale en årlig afgift, og de fik ret til at fiske og jage (bortset fra visse dyr, som var forbeholdt kronen). Allerede to år senere måtte Christian II forlade landet, og hollændernes stilling var herefter usikker, men det lykkedes dem at bevare privilegierne.

Hvorfor inviterede Christian II disse folk til landet?

Det ved vi ikke, men der kan opstilles teorier. I folke-munde hedder det, at kongen ville sikre sig friske for-syninger af grøntsager til hoffet. Men mere bund er der nok i formodninger om, at hollænderne kunne lære danske bønder en mere effektiv måde at drive land-brug på (de brugte vekseldrift og kombinerede kvæg-og agerbrug), og måske har den hollandske måde at indrette samfundet på – med vægt på borgere og han-del i stedet for kongelige og adelige privilegier – også interesseret kongen. Han havde via sin faste samar-bejdspartner Mor Sigbrit gode forbindelser til søfarts-nationen, som var betydeligt højere udviklet end Dan-mark. Uanset hvad den oprindelige årsag har været, er der ikke tvivl om, at hollænderne har inspireret de om-givende bønder til at forsøge sig med nye veje.

Hollænderne fik en form for selvstyre, og de havde deres egen byfoged, schouten. De fik overdraget kirken og drev deres egne skoler. Også på det retlige område var de selvstyrende, og f.eks. arvereglerne var indrettet som i hjemlandet; her gjaldt det, at de to køn arvede lige i modsætning til den danske lov, der lod sønner arve to gange døtrenes arv. Ligesom de også langt frem i tiden bevarede deres navneskikke og sprog, der dog efterhånden blev en særlig afart af hollandsk. En del navne minder stadig om hollændernes indtog: ek-sempelvis kan nævnes Dirch, Pieter, Isbrandt, Neel og Gerte.

Kilder

Amagerhollænderne får et fyldigt afsnit i Jørgen Greens Slægtsforskerens ABC, men hvis du vil i dybden med emnet, er der mere at hente på Dragør Lokalarkivs hjemmeside lokalarkiv.dragoer.dk. Under menuen *Lokalhistoriske temaer* > *Store Magleby landsby* ligger Lis Thaulovs grundige gennemgang af *Den hollandske indvandring til Amager i 1500-tallet*, og der er en fin oversigt over de vigtigste kilder. Kig også på menuen *Personer og slægt*.

Langt senere fulgte en ny hollandsk bølge. Da gods-ejerne hen mod slutningen af 1700-tallet ville moderni-sere deres mejeridrift, var det såkaldte godshollæn-dere, de tilkaldte som sagkyndige. Navnet er en smule misvisende, idet mejeristerne mest kom fra Holsten, dog gerne med rødder tilbage til Holland. De arbejdede på godserne med fremstilling af smør og ost og udvik-lede produktionen til et professionelt niveau. Inger Buchard har en tråd om indtastning af godshollændere i DIS-Forum, gruppen *Projekter*, www.slaegtogdata.dk/forum, med henvisning til den tyske Verein für Computergenealogie, hvor databasen over *Gutsholländer in*

Klip fra Dragør Lokalarkivs hjemmeside med artiklen om den hollandske indvandring til Amager

Dänemark befinder sig under *Databaser* > *Ortsfamilien-bücher (OFBs)*. Vær ikke bekymret for sproget – dansk er blandt de sprog, som siden kan vises i.

Jøder

Også jøderne er formentlig i første omgang kommet til Danmark efter kongelig tilskyndelse. Den første efter-retning, der kendes, er en invitation fra Christian IV, der mente, at de dygtige og velhavende handelsfolk kunne forventes at bidrage til udviklingen af dansk handel. Jø-der i Portugal og Spanien (sefardiske jøder) var blevet hjemløse, da de blev udvist fra deres hidtidige tilholds-steder, og nogle af dem nåede til Danmark. I 1630 fik de lov til at slå sig ned i Glückstadt. En portugisisk jøde havde lånt Frederik III en stor sum penge og opnå-ede til gengæld, at forholdene for jøder blev lettet. Men der kom efterhånden mange bestemmelser, der gjort det besværligt for dem. For at bosætte sig i Kø-benhavn skulle man enten eje mindst 1000 rigsdaler eller forpligte sig til at opføre et større hus. Endvidere var der store begrænsninger i jødernes muligheder for at udøve erhverv.

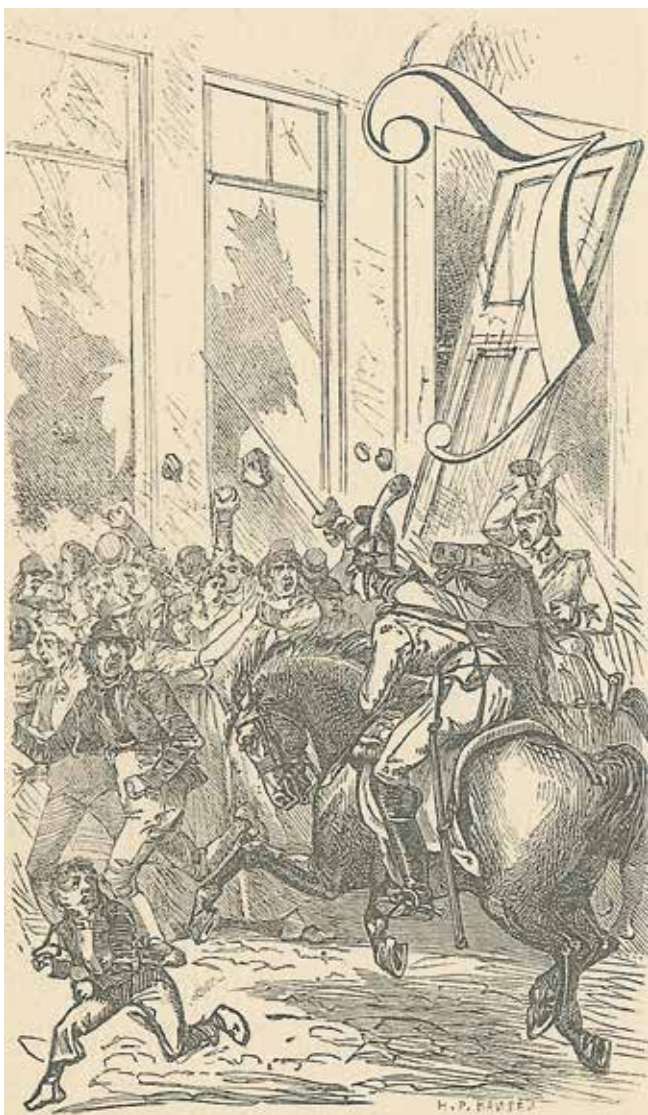
Danske Lov har et par paragraffer om jøderne i bog 3, Capital 20:

1. Ingen Jøde maa sig her i Riget indbegive, eller sig finde lade uden kongens særdelis Lejdebrev under tusinde Rix Dalers Straf af hver Person, som uden foreskreven Lejdebrev betrædis.

Tema: Indvandring

2. Hvo som nogen Jøde angiver og kongens Amptmand anviser, skal have derfor hver gang et halft hundred Rix Daler.

Før grundloven var der ikke religionsfrihed i Danmark, og det gjorde det problematisk at tilhøre og praktisere en ganske fremmedartet tro. Man ønskede at beskytte danskerne mod eventuelle missionsforsøg fra jødisk side, så i en periode var det forbudt for jøderne at have danske tjenestefolk ansat, mens jøderne omvendt måtte affinde sig med, at de skulle overvære en ugentlig prædiken, der skulle forsøge at overvise dem om, at kristendommen var den rette tro. I kriseårene efter

En ophidset folkemængde har under jødefejden i 1819 smadret ruderne i brødrene Raphaels silke- og kræmmerbutik på Østergade i København og angribes derfor af husarerne. Tegning fra 1881 af Knud Gamborg.

statsbankerotten 1813 var der ligefrem tale om regulære jødeforfølgelser i København.

Jøderne spredte sig over det meste af landet; ikke så underligt var der dog en koloni i fristaden Fredericia, hvor der var religionsfrihed. Her fik menigheden som den første i Danmark sin synagoge i 1719. Med Grundloven 1849 fik de lov til at dyrke deres tro frit, og de blev efterhånden velintegrerede i det danske samfund. Med jødeforfølgelserne i Østeuropa, der resulterede i et væld af flygtninge, kom også en del af disse til Danmark. De skabte problemer i starten ved, at de fx ikke talte dansk, men de efterfølgende generationer gled hurtigt ind i det danske samfund. Og under anden verdenskrig lykkedes det danskerne ved en storstilet aktion at redde størstedelen af den jødiske befolkning i sikkerhed i Sverige.

Kilder

Jødernes historie i Danmark er velbeskrevet i litteraturen, ikke mindst når det gælder begivenhederne under anden verdenskrig. Søger du længere tilbage i tiden, kan du læse Poul Borchsenius' værk *Historien om de danske jøder*. Prøv at søge på bibliotek.dk; hvis du vælger fanebladet *Bøger* og i emnefeltet taster 'jøder', vil du få mulighed for at vælge forskellige afgrænsninger som 'danske jøder' eller 'jødernes historie'. Senere kan du i feltet i venstre side afgrænse yderligere.

Også på nettet er der tilbud. Dansk Wikipedia har en glimrende oversigt, og Jødisk Genealogisk Selskabs danske afdeling (www.jewishgen.org/scandinavia/denmark.htm) rummer mange oplysninger. Du skal dog være medlem for at kunne søge i databaserne på siden.

Jødiske arkiver er i vid udstrækning afleveret til Rigsarkivets forskellige afdelinger. Du kan danne dig et overblik over arkivalierne ved at søge i Daisy. Start eventuelt med bare at taste 'mosaisk' i søgefeltet (fritekstfeltet). Blandt de mange hits finder du kirkebøger fra diverse byer, der har haft en jødisk menighed. Et stort udvalg af dem er scannede og kan læses på Arkivalieronline (AO). Er du ude efter skifter, skal du vælge arkivskaberen med navnet Mosaisk Trossamfund; under denne finder du også arkivalier vedr. legater, regnskaber og meget andet.

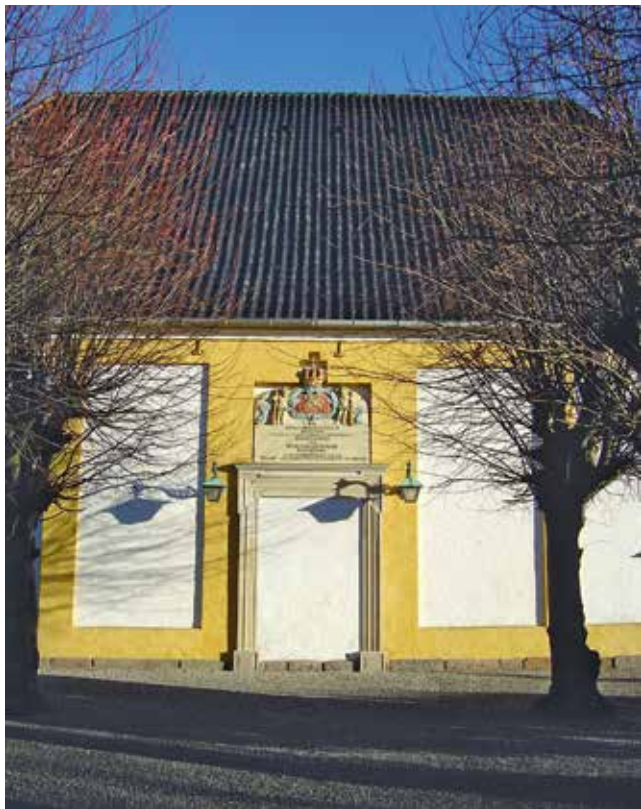
De reformerte

Reformationen i 1500-tallet blev ikke udelukkende ført an af Martin Luther. Også Jean Calvin og Ulrich Zwingli gjorde sig tanker om, at kristendom kunne udøves på en anden måde end den katolske kirkes. Den kirke, de

grundlagde, lagde vægt på bibelen og bibellæsning, og kirkerummene var indrettet uden kors og alter, men med prædikestolen på en dominerende plads.

Der opstod betydelige reformerte menigheder i lande som Holland, Schweiz og Skotland, og i mindre omfang mange andre steder. I Frankrig og Belgien blev de udsat for forfølgelser, og i 1685 fik de frataget deres trosfrihed og borgerlige rettigheder ved tilbagekaldelsen af det såkaldte Nantesedikt, hvilket resulterede i flytningestrømme. Nogle af disse, kendt som huguenotter, nåede også til Danmark, hvor Christian V's dronning bekendte sig til Calvin og Zwinglis tanker. Derfor fik flytningene lov til at slå sig ned i hovedstaden og bygge en kirke med tilhørende kirkegård. Fristaden Fredericia virkede også som en magnet, og her opstod ligeledes en menighed. De reformertes tro tilskyndede dem til redelighed og nøjsomhed, og mange af dem var flittige og arbejdsomme og klarede sig godt, selv om de i mange år levede som et sluttet samfund.

De reformerte bragte en række navne med sig, som stadig er genkendelige: Deleuran, Devantier, Dupont, Grandjean, Honoré og Le Fèvre. De har ført deres egne kirkebøger, som er filmet og kan ses på AO. Søg i Daisy

Den reformerte kirke i Fredericia er grundlagt 1735. Mens mændene passede deres arbejde, hjalp kvinderne med opførelsen ved at bære sten.

på henholdsvis 'København reformert' og 'Fredericia reformert'; i København er der såvel en tysk- som en fransk-reformert kirke. Det Danske Huguenotsamfund har en hjemmeside med gode oplysninger, litteraturhenvisninger og kilder (www.huguenot.dk/web/)

Herrnhutere

Herrnhuterne er en brødre menighed, der har navn efter den lille by i Sachsen, Herrnhut, hvor den blev grundlagt i 1727. Det er en pietistisk inspireret bevægelse, der lægger vægt på det følelsesmæssige forhold til Jesus, i højere grad end, at man bekender sig til den rette lære.

Meget tidligt kom brødre til Danmark, hvor de havde kongemagtens bevågenhed. 1739 stiftede de det Herrnhutiske Samfund i København, hvor de kom i et vist modsætningsforhold til præstestanden, fordi de så at sige uddelegerede magt og aktiviteter i menighederne til de enkelte individer. Men de tilskyndede deres tilhængere til at være flittige og nøjsomme og var gode iværksættere, og den adfærd mente kongemagten kunne tjene som et ideal for danskerne. I 1773 fik de lov til at oprette kolonien i Christiansfeld, der blev indrettet efter hollandsk forbillede.

Her fik de selvstyre, hvad angår interne forhold, og lempelige skatteforhold. De slap for militærtjeneste og kunne oprette deres egne kirker og skoler og starte forskellige virksomheder. I dag er byen stadig kendt for sine honningkager. Rent socialt fulgte de også deres egne regler. Familierne boede for sig selv, mens ugifte mænd og kvinder levede i brødre- og søsterhuse.

I det lille hæfte *Christiansfeld* af Steen Estvad Petersen (Fonden Realdania, 2002) kan du læse mere om brødre menigheden og byens arkitektur og historie m.v.

På Rigsarkivet har man Herrnhuternes arkiv på film

Landsbyen Herrnhut, hvor brødre samfundet blev grundlagt.

Tema: Indvandring

samt et fødselsdagsregister og en samling breve. Et enkelt arkivalie kan studeres på AO, nemlig et register til menighedens kirkebog. Registret omfatter såvel døbte, viede som begravede i en og samme overskuelige fortegnelse.

Kartoffeltyskere

Støder du på et af følgende navne i din forskning, kan du med en vis sandsynlighed regne med, at du har kartoffeltyskerblod i årene: Agricola, Betzer, Bitsch, Bräuner, Bärthel, Cramer, Dickes, Dürr, Frank, Harritz, Herbel-Schmidt, Hermann/Hamann, Herold, Jung, Krath, Kriegbaum, Lajer, Lauth, Marquard, Maul, Morratz, Gantzhorn, Märcher, Philbert, Rost, Schönheider, Wachter, Wendel, Winkler og Würtz. Navnene er indgraveret på en mindesten, som står på kirkegården i Frederiks Sogn, hvor den første koloni blev oprettet.

Kartoffeltyskerne er endnu et eksempel på, at den danske stat havde brug for hjælp og inspiration udefra og derfor inviterede en gruppe fremmede til landet. Frederik V ønskede at opdyrke den jyske hede, og da det ikke lykkedes for danske bønder, henvendte man sig til familier i Sydtykland fra området omkring Heidelberg. Man lovede næsten guld og grønne skove; der ville stå bygninger klar til dem sammen med jord og husdyr, og de ville få skattefrihed adskillige år frem. Tyskerne vandrede den lange vej til fods, men da de nåede frem i 1759, kneb det meget med at holde løfterne. De måtte bo i jordhuler den første tid, og heden viste sig uhyre

Mindestenen på Frederiks Kirkegård, hvor slægtsnavnene på de oprindelige kartoffeltyskere er indhugget.

svær at opdyrke. Kornet gav dårligt afkast, hvorfor man forsøgte sig med kartofler – deraf navnet, der ikke skal opfattes som et skældsord.

Flere af familierne opgav og rejste videre til Rusland, og andre flyttede til Randbøldal. Andre igen blev udvist, fordi de ikke havde erfaringer med agerbrug. I 1765 skulle staten spare, og det ramte opdyrkningsprojektet så hårdt, at flere familier valgte at søge et eksistensgrundlag andetsteds. Men tilbage blev godt 50 familier, som med tiden begyndte at blande sig med den oprindelige befolkning.

Efterkommere har dannet en forening ved navn *Kartoffeltyskerne på Alheden*, som driver en informativ hjemmeside (www.kartoffeltysker.dk) og arrangerer busture til kartoffeltyskernes oprindelige hjemsted. Der er forsket meget i deres forhistorie; specielt kan nævnes Jan Hyllested, der har udarbejdet slægtsbøger for slægterne Bitsch og Würz. De optræder sammen med meget anden relevant litteratur på den litteraturliste, som hjemmesiden også rummer. I øvrigt kan du få hjælp ved henvendelse til foreningen.

Kartoffeltyskernes kirkelige begivenheder er indført i de ordinære kirkebøger for Frederiks og Randbøl Sogne og kan læses på AO. Fæste- og skifteforhold skal i Daisy søges under arkivskaberen *Alhedens Kolonifunktionærer*, hvor du vil også kan finde ting som pas og skudsmål, overformynderiprotokol og dødsanmeldelser. De sidstnævnte er sammen med skifteprotokollerne scannet og tilgængelige på AO. For kolonien i Randbøldal skal arkivalierne søges under arkivskaberen *Randbøl Hedes Koloniinspektør*; også her er skiftearkivalierne lagt ud på AO.

Svenskere

Når det ligger tungt med at finde arbejde i hjemlandet, søger man andre græsgange. Og hvis der ikke er langt at rejse, stiger trafikken naturligvis.

Gennem mange år er svenskere kommet til Danmark for at tjene til dagen og vejen. De fleste tog til Bornholm eller til Sjælland, men også tværs over Kattegat til Djursland har mange taget turen. Det var som regel fattige folk, der tog det arbejde, der bød sig til, typisk ved landbrug eller på mejerier. De udgjorde en billig arbejdskraft og kom ofte som sæsonarbejdere, der kun var i landet i de måneder, hvor der var arbejde at få. Andre slog sig permanent ned og stiftede familie og endte måske med at blive danske statsborgere.

Svenskere blev i perioder betragtet som fjender (vi har ført mange krige mod arvefjenden), og ved en forordning af 4. marts 1808 blev det påbudt svenskere at

melde sig til amtmanden. Disse tilmeldinger blev indført i protokoller, som opbevares på Rigsarkivets forskellige afdelinger. Der kan sikkert være flere måder at søge dem på i Daisy, men en vej til et resultat er at taste 'amt' i arkivskaber-feltet og 'svensker' i arkivserie-feltet. Ingen af disse protokoller er scannet og tilgængelige på AO; du må bestille dem via Daisy og gennemse dem på Rigsarkivets læsesale.

Hvis du søger svenskere i Danmark, vil det være oplagt at starte med at søge i databasen over arbejdsophold. Den dækker det østlige Sjælland samt Lolland-Falster og er spækket med svenskere på ophold i Danmark. Derudover kan du forsøge med kirkebøgerne, hvor de vil optræde, for så vidt de har efterladt sig spor i form af en vielse eller et (måske uønsket) barn.

Hjemmesiden *Over Øresund* (www.landsarkivet.kbh.dk/oresund/slaegt/index.htm), der er resultatet af et samarbejde mellem stadsarkiverne i København og Malmø og lands/rigsarkiverne i Lund og København, kan give ideer til forskerarbejdet, men den er ikke helt opdateret – den opererer således stadig med "Landsarkivet for Sjælland, Lolland-Falster & Bornholm".

Roepolakker

I 1870'erne begyndte man at producere sukker i Danmark med sukkerroen som råvare. Det betød, at der blev behov for arbejdskraft. Danskerne viste sig ikke at have den store lyst til at påtage sig dette arbejde, og efter at fabriksindehaverne havde forsøgt sig med svenskere, besluttede man sig for at importere arbejdere fra Polen, noget, der var gode erfaringer med i Tyskland. I 1893 ankom det første kontingent, 400 polske piger. Det var bare starten, i årene efter steg antallet støt, så man var oppe på hele 14.000 af begge køn i 1914. Første Verdenskrig satte dog en stopper for importen, og efter krigen nåede antallet aldrig de gamle højder. Med 1929, hvor 528 polakker kom til Danmark, var det slut.

Der var tale om sæsonarbejde, hvor polakkerne deltog i hele processen, fra klargøring af jorden over haking til optagning af roerne. I ledige perioder blev arbejderne sat til andre beskæftigelser såsom at malke kvæg eller grave tørv. Om vinteren tog de fleste hjem, men enkelte blev hængende og fandt arbejde. Den importerede arbejdskraft blev indkvarteret i kaserner, og de blev mange steder udnyttet groft med hårde og lange arbejdsdage uden hensyn til vejret. Så grov var udnyttelsen, at regeringen i 1908 følte sig foranlediget til at fremsætte og vedtage en lov, siden kendt som

Polakloven, der satte faste bestemmelser for arbejdet. Arbejderne skulle registreres med angivelse af arbejdets art og omfang, arbejdsgiverne skulle tegne en ulykkesforsikring og føre tilsyn med boligforhold m.v. Endelig kom der også regler for løn, fridage og rejsepenge.

Polakkerne var romersk-katolske og vant til at bruge kirken mere end danskerne, og fra starten fik de en dansk-katolsk præst at henvende sig til. Fra 1897 fik de deres egen kirke, St. Birgitta i Maribo, og det er i dennes kirkebog, de fleste dåb, vielser og begravelser skal findes. Den er tilgængelig på AO.

Hvis du vil læse mere om emnet, kan Søren Kolstrups *Polske stemmer – polske indvandringsbølger 1892-2008* (Frydenlund, 2010) anbefales.

Tyske flygtninge

I dag føler mange, at vi er udsat for en invasion af flygtninge uden sidestykke i historien. Dette er ikke sandt; for 70 år siden måtte Danmark lægge hus til næsten en kvart million tyskere, som i løbet af vinteren og foråret 1945 flygtede fra den fremrykkende sovjetiske hær. Det var mest kvinder, børn og ældre, der syge og udmattede ankom, og i Danmark kunne medfølelsen efter fem års besættelse og en tilspidset situation med henrettelser af modstandsfolk ligge på et meget lille sted. De i høj grad uønskede gæster blev placeret i en række flygtningelejre, af hvilke de største var Oksbøl og Kløvermarken, og de blev sendt hjem så hurtigt, det var muligt. Under opholdet døde over 17.000 flygtninge.

Flygtningelejrenes arkiver er afleveret til Rigsarkivets forskellige afdelinger – søg i Daisy på 'flygtningelejr' og evt. lejrens navn. Men det er vanskeligt at finde kilder, der kan fortælle om forholdene. Inger Buchard er i gang med et stort arbejde med at opspore flygtninge; se mere på wiki.dis-danmark.dk > artiklen *Flygtning*.

Mange af flygtningegravstederne er affotograferet som led i *Projekt gravsten*. De kan ses og søges i på denne adresse: www.dki-01.dk/fl_grave_jylland_da.php.

Nyere tid

I 1956 forårsagede opstanden i Ungarn mod det kommunistiske styre, at næsten en kvart million borgere valgte at flygte ud af landet. Opstanden kostede mellem 25.000 og 50.000 menneskers liv. Ca. 1400 ungarske flygtninge nåede til Danmark, hvor de efterhånden blev integreret i samfundet.

Op gennem 1960'erne fik danske arbejdspladser

Tema: Indvandring

behov for arbejdskraft udefra, og resultatet var indvandring af gæstarbejdere fra især Tyrkiet og Pakistan. Selv om de oprindeligt kom for at tjene penge og vende tilbage til hjemlandene, slog mange rødder og stiftede familie i Danmark, og de vil fremover være en del af slægtsforskerskaren i landet. Ligesom amerikanerne ivrigt søger deres rødder i Europa, vil vi se den samme bevægelse hos vore indvandrere. Det samme vil gælde de flygtninge og indvandrere fra nyeste tid, som bliver hængende.

Indvandrerens rødder

Når man har indvandrere i sin slægt, vil det normalt ikke være nok at følge deres færden her i landet. Også rødderne i det fremmede land skal gerne undersøges og afdækkes. Her er man dog på langt mere gyngende grund, og der kan ikke gives en entydig anvisning på, hvordan man griber sagen an. Det kommer nemlig helt an på, hvilket land man skal på anejagt i.

Er det vore skandinaviske nabolande, det drejer sig om, er du heldig. Både i Norge og Sverige er vigtige kilder som kirkebøger, folketællinger og efterhånden mange andre arkivalier filmet og gjort tilgængelige på nettet. I Norge er det Arkiverket (den norske pendant til Rigsarkivet), der står bag digitaliseringen og lægger arkivalier ud på Digitalarkivet (arkiverket.no/arkivverket/Digitalarkivet/). Ligesom i Danmark er her gratis adgang til de mange kilder, og blandt kirkebøgerne kan du være heldig også at støde på transskriberede (indtastede) kirkebøger.

I Sverige har man også et digitalt arkiv, arkivdigital.se, der indeholder et væld af relevante arkivalier. Men her med den store forskel, at firmaet bag hjemmesiden er privat og kræver betaling for adgang til herlighederne. Pt. koster det 125 SKr. for en uge og 1395 SKr. for et år. Som DIS-medlem har du dog mulighed for at få foretaget gratis opslag. Det sker via et tilbud i DIS-Forum på www.slaegtogdata.dk/forum, gruppen *Opslag internationalt* > *Hjælp med opslag i svenske kilder*, hvor et medlem får betalt sit abonnement mod at hjælpe andre medlemmer med opslag. Alternativer er Mormonkirkens slægtshistoriske centre (se artiklen i *Slægt & Data* nr. 3, 2016) eller en række biblioteker, der abonnerer på tjenesten, så du her selv kan søge i arkivalierne.

I DIS-Forum kan du også få hjælp til at søge i Frankrig af Kirsten Thomas, der har sin egen tråd i *Opslag internationalt*, og måske kan også opslag i ancestry.com, der på samme måde som tilbuddet om hjælp i Sverige har en tråd i Forum, give pote, selv om det

mest er rettet mod søgning af udvandrere. I gruppen *Opslag i bøger og på arkiver m.v.* tilbyder Cay-Erik Geipel og Litta Olsen deres hjælp i henholdsvis Nordtyskland og Norge.

Tyskland har mange brug for at søge i, og det har været betragtet som et besværligt land at have med at gøre, fordi man her ikke har noget, der svarer til vores statslige arkiver. Men der er hjælp at hente. Tyskland er det første land, der har fået sin egen side på DIS-Danmarks nye initiativ på www.slaegtogdata.dk under menuen *Værktøjer* > *Slægtsforskning i udlandet*. Her finder du et væld af gode tips og links til relevante sider. Det er planen, at der skal laves lignende sider for andre lande, så hold øje med, hvad der kommer af nyt.

Når du skal søge aner i fremmede lande, er det en god idé at starte med at sætte dig ind i deres organisatoriske forhold: Hvilke kilder findes der, og hvordan kan du få adgang til at søge i dem? Til det formål kan du bruge *Cyndi's List* (www.cyndislist.com) til at orientere dig. Vælg det land, du er interesseret i, enten via *Categories* eller ved at bruge søgefeltet. Husk at søgningen foregår på engelsk. Listen giver links til relevante arkiver, organisationer, foreninger, søgebaser og meget mere.

Du kan også kaste dig direkte ud i en søgning i alverdens lande på www.familysearch.org. Søgebasen er verdensomspændende og indeholder "billioner af historiske data"; det er absolut et forsøg værd, men her er ingen garanti for, at du finder netop dine aner. Men måske ligger Mormonkirkens center i Salt Lake City inde med scanninger af kirkebøger og andre kilder fra dit interesseland, som du kan bestille hjem til et center i Danmark?

Øverste del af oversigten over kategorier på Cyndi's List

Nogle betragtninger om sammentræf eller ...

af Jill Munnecke

Enghusene 105,

4174 Jystrup

jillmunnecke@123dk.dk

Da jeg som 8-årig københavnerbarn blev tilbudt en ferieplads i Vestjylland og drog afsted med feriedamptoget, endte jeg i det lille sogn Vedersø på en gård lidt uden for byen.

Da jeg efter en tid forstod sproget (de talte vist russisk) og lærte omgivelserne at kende, hørte jeg meget om en munk. Først troede jeg, det var sådan en med kutte og barberet isse, men det var altså præsten Kaj Munk; hans familie boede der stadig dengang.

Da jeg efter seks lange uger kom hjem igen, kunne min mormor også fortælle om Kaj Munk, ham havde hun nemlig gået i skole med.

Hun brød sig ikke om ham og syntes, han havde været vældig hoven, blandt andet fordi han sad ved sit helt eget bord oppe ved læreren. Det kan man alt sammen læse om i Kaj Munkbiografier. Det hele foregik i Vejleby Sogn på Lolland, hvor min mormor er født, og hendes far var med til at bygge skolen, de gik i.

Mormors slægt

Da jeg begyndte at forske i hendes slægt, fandt jeg hurtigt ud af, at min mormors far Rasmus Olsen (min oldefar), havde en mor ved navn Ane Kirstine Pedersdatter Munk (min tipoldemor), og at hendes fars familie hed Munk flere led tilbage.

Da jeg stadig havde ham Kaj Munk i baghovedet, måtte jeg jo lige undersøge, om jeg skulle være i familie med ham.

Det viste sig så, at min tipoldemor Ane Kirstine Pedersdatter Munks storebror, Søren Pedersen Munk, fik en

søn, Peder Christian Sørensen Munk, og det var ham og hans kone, der tog lille Kaj i pleje, da han blev forældreløs, og senere adopterede de ham; derfra fik han efternavnet Munk.

Det var altså min oldefars fætter, der blev far til Kaj Munk. Kaj havde begge sine adoptivforældre med til Vedersø, og der døde de.

Så af alle sogne i Jylland ender jeg, kjøbenhavneren, i Vedersø, hvor byens berømte præst trækker tråde tilbage til mine aners familie på Lolland med den fede muld og de blå anemoner.

Sammentræf eller ...

Da jeg senere forsker i min fars slægt og skal kigge på min farfars farmor, Ida Elisabeth Cathrine Petersen, gift

Vejleby Skole

Peder Christian Sørensen Munk og hans kone, Marie

Munnecke (min tipoldemor), viser det sig, at hun er født på Gunderslevholm Gods på Sydsjælland, hvor hendes far Søren Petersen var muremester hele sit arbejdsliv.

Søren Petersen (min tiptipoldefar) er til gengæld født i Ringkøbing, og vips er vi tilbage i Vestjylland, et stenkast fra Vedersø. Søren's far, Peder Jensen (min tiptiptipoldefar), var muremester der og født i Ringkøbing.

Men Søren's mor Zidsel Cathrine Sørensdatter (min tiptiptipoldemor) – minsandten om ikke hun er født i Stadil Sogn, nabosogn til og i samme pastorat som Vedersø Sogn.

Da hun er født i 1772, hvor der desværre mangler nogle år i kirkebogen, er jeg ikke 100 % sikker på, hvem af de 3 Søren'er i sognet der kunne være hendes far.

Men ved navnesammenfald, faddere hos en søster og

Svend Aage Nielsens gårde i Stadil-Vedersø, mener jeg, at sandsynligheden taler for Søren Christensen Halkjær; jeg leder dog stadig og håber på at finde et skifte.

Og! Hvis ovenstående er rigtigt, er jeg sandsynligvis også lidt blodbeslægtet, langt tilbage, med mine ferieforældre fra Vedersø. Hvor jeg tilbragte seks dejlige somre. Så af alle sogne i Jylland landede jeg igen på næsten det samme sted, nemlig i nabosognet til Vedersø.

Dette sammentræf synes jeg er sjovt, når man tænker på, hvor mange sogne der er i Jylland: at jeg med min eneste anetråd til Jylland skulle have aner netop her, et sted, hvor jeg næsten føler mig hjemme, og som jeg kender så godt. Eller! Er der mere mellem himmel og jord, end vi tror?

Resten af mine aner er fra Sjælland, Lolland-Falster og Tyskland.

Det bli'r i familien

af Kirsten Sanders

Asselsvej 169

7990 Øster Assels

Tlf. 21 21 30 91

kirstensanders@gmail.com

En DNA-test – selv den simple en af slagsen, nemlig en "FamilyFinder" fra familytreedna.com – kan ind imellem give yderst interessante resultater.

For et halvt årstid siden fik jeg lavet en test, som resulterede i omkring 300 hits. Af disse var der to kendte slægtninge, en fra USA og en fra Australien.

Jeg prøvede at kontakte et par af de hits, der så ud til at være mest oplagte, men uden noget nævneværdigt resultat – jeg fik besked på, at jeg jo bare kunne kigge slægtstræet igennem. Men det gik nok ikke langt nok tilbage. Jeg fandt i hvert fald ikke nogen af mine egne aner.

Lidt senere blev jeg kontaktet af en dansker, og det lykkedes hende at finde vores fælles ane, 6 generationer tilbage.

For nylig overtalte jeg så min mand til også at få lavet den samme type test, og for en uge siden kom resultatet – og hvad sker: Jeg finder mit eget navn på listen.

Det fremgår af svaret fra FamilyTreeDNA, at vi har kromosom-sammenfald på kromosom 6, og at vi deler 14 segmenter på i alt 42 centimorgans, og FamilyTreeDNA anslår det til at være 3rd Cousin – 5th Cousin.

På figur 1 ses det ovenfor omtalte hit på min mand (orange), samt hittet på det ukendte danske anesammenfald (blå), og endelig det i forvejen kendte hit på en grand-grand-fætter (eller hvad det nu hedder) i USA (grøn). I sidstnævnte tilfælde har vi fælles tipoldeforældre.

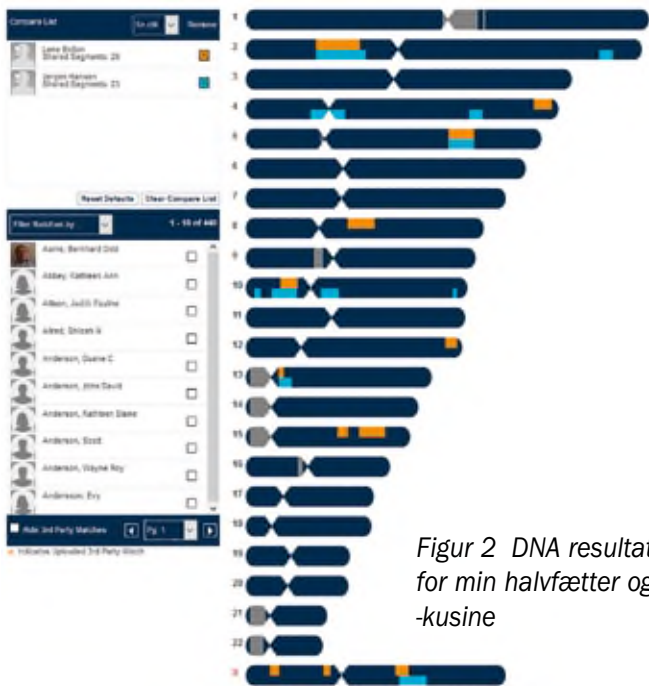
Stor mystik, for jeg havde ikke bemærket sammenfal-

det i mit slægtsforskningsprogram under indtastningen af hverken hans eller mine aner, og hvordan skulle jeg nu finde frem til, hvor og hvordan vi "hang sammen".

Til min store glæde opdagede jeg imidlertid en for mig hidtil ukendt funktion i Legacy, hvor man kan indtaste 2 personer, og herefter kan systemet finde eventuelle anesammenfald. Man finder funktionen under "Funktioner/Slægtskab", og man kan herefter vælge de personer, som man ønsker at sammenligne. Herved kunne jeg nemt og hurtigt finde frem til de fælles aner.

Figur 1 DNA-resultat

Figur 2 DNA resultat for min halvfætter og -kusine

På figur 2 ser man sammenfaldet med min halvkusine og halvfætter (søskende). Som det kan forventes, er der stort sammenfald mellem deres dna-profiler, og de har også en stor grad af sammenfald med min dna-profil.

På figur 3 har jeg valgt at se slægtskabet mellem min halvkusine og mig selv. Vi har fælles oldeforældre, men ud over det kan man også se, at vores aner er godt indgiftede, idet de samme personer optræder flere gange.

Figur 4 viser slægtskabet mellem min mand og mig. En lang, fin række af personer, som fører tilbage til den første tidligere katolske præst i Tyskland, som giftede sig, nemlig Johann Meiger, som levede fra ca. 1480 til 1561, og som var præst og provst i Rendsborg i Tyskland.

DNA har for mig vist sig at være rigtig spændende og interessant, og jeg ser frem til, at andre får lyst til at kontakte mig, når de ser, at der et DNA-sammenfald. Samtidig skal man nok være realistisk og sige, at sammenfald, der ligger ud over 3rd – 5th cousin nok ikke er relevante, og man skal også forvente, at disse sammenfald ligger 5-7 generationer tilbage.

Fælles aner (5)	Slægtskab:	halvkusine
Niela Jakobsen [195] og Rasmine Severine Rasmussen [196]		halvkusine
Gårdejer, selvejerbonde Ølle Eskesen VIII [2942] og Gårdejer Maren Nielsdatter [2936]		4x tipoldeforældres 3x tipoldebarn
Gårdejer, selvejerbonde Ølle Eskesen VIII [2942] og Gårdejer Maren Nielsdatter [2936]		3x tipoldeforældres 4x tipoldebarn *
Gaardmand Michel Sørensen [15020] og Johanne Rasmudatter [15021]		5x tipoldeforældres 4x tipoldebarn
Niela Nielsen [10069]		5x tipoldeforældres 6x tipoldebarn *
3	Nedstammer fra en fælles ane.	3
Maren Jakobsen [197] (1888-1961)		Ane Marie Kristine Jakobsen [14] (1893-1975)
Nanna Rasmine Rasmussen [234] (1912-1991)		Grosserer Erik Wedel-Sanders [5] (1922-1994)
Lene Hansen [9306] (1951-)		Cand. Jur. Kirsten Sanders [1] (1948-)

Figur 3 Slægtskab med min halvkusine

Fælles aner (3)	Slægtskab:	11x tipoldeforældres 10x tipoldebarn
Præst Rendsborg Johann Meiger [4334] og Wiebke Nielsdatter Nicolai [4335]		11x tipoldeforældres 10x tipoldebarn
Præst Rendsborg Johann Meiger [4334] og Wiebke Nielsdatter Nicolai [4335]		11x tipoldeforældres 10x tipoldebarn
Dokumentationsansvarlig Carl Otto Højer Sørensen [2] og Cand. Jur. Kirsten Sanders [1]		hustru
14	Nedstammer fra en fælles ane.	13
Sara Johansdatter Meiger [782] (Ca. 1530-)		Elisabeth Johansdatter Meiger [4333] (1535-1603)
Sognepræst Jørgen Jørgensen Boysen [780] (1558-1610)		Elisabeth Jørgensdatter Petraeus [2188] (1557-1596)
Anne Jørgensdatter Boysen [770] (1585-)		Elisabeth Johansdatter Mauritius [192] (1596-1659)
N. N. Philipsdatter Fabricius [768] (Ca. 1610-1661)		Præst Johan Laugesen Vedel [190] (1631-1692)
Anne Iversdatter [763] (1645-1723)		Præst, provst Lange Johansen Vedel [188] (1665-1733)
Jørgen Rasmussen Arnkjøl [764] (1666-1750)		Proprietær, Cand. Fil. Johan Frederik Laugesen Vedel [184] (1725-1800)
Frimand Hans Jørgensen Ahrenkiel [826] (1713-1778)		Sognepræst, kirkeværge Bernhard Mathias Vedel [178] (1759-1819)
Anna Maria Hansdatter Ahrenkiel [716] (1752-1837)		Kirkeværge Jacob Lago Mathias Vedel [142] (1799-1855)
Gårdmand Tonnes Hansen Højer [705] (1782-1858)		Anna Margaretha Dorothea Wedel [89] (1822-1901)
Hans Peter Højer [618] (1819-1861)		Bankkasserer Andreas Sørensen [36] (1842-1911)
Husmand Tonnes Hansen Højer [79] (1852-1913)		Direktør, Forretningsfører Carl Nicolaj Sanders [15] (1887-1933)
Fabrikant, Kolding Vulfabrik Hans Peter Højer [31] (1882-1964)		Grosserer Erik Wedel-Sanders [5] (1922-1994)
Edel Margrethe Højer [10] (1922-)		Cand. Jur. Kirsten Sanders [1] (1948-)
Dokumentationsansvarlig Carl Otto Højer Sørensen [2] (1948-)		

Figur 4 Slægtskab med min mand

Lidt biologi for slægtshistorikere

Af Frode Engbæk
M. C. Holsts Vej 3
8270 Højbjerg
Tlf.: 22 73 40 12
frode@engbaek.com

Når slægtshistorikere er samlet, sker det, at en person fortæller, at vedkommende kan føre sin slægt tilbage til middelalderen, eventuelt længere tilbage. Det betyder, at de historiske, skriftlige kilder kan føre slægten, generation for generation, så langt tilbage. Mindst en gren af slægten tilhørte således de beskrevne personer ubrudt igennem hele perioden.

Men er det meningsfuldt at snakke om biologisk slægtskab så langt tilbage?

Gener og kromosomer

Genet, arveanlægget, er den basale arvelige enhed. Generne består af DNA, som er rygraden i kromosomerne. DNA'et indeholder dels områder, der afkodes, og dels områder, som ikke afkodes. Genet udøver sin funktion ved at have en bestemt rækkefølge af de fire baser ("byggesten"), der udgør DNA-molekylet. Informationen i DNA'et oversættes via RNA til protein ved hjælp af den genetiske kode. Mennesket har 23 par kromosomer, i alt 46 kromosomer, og cirka 41.000 gener, idet der er cirka 20.500 gener pr. kromosompar. Generne er arrangeret i kromosomets DNA som vogntogene i et tog. Kromosomerne er nummereret efter størrelse. Således er nummer 1 det største (længste) kromosom. Et barn har to udgaver af for eksempel kromosom nummer 1. Den ene udgave stammer fra faderen, og det kom enten fra farfaren eller farmoren. Den anden udgave stammer fra moderen, og det kom enten fra morfaren eller mormoren. Og så fremdeles for de andre kromosomer.

For at gøre beregningerne enkle er en generation ansat til 33 år, altså 3 generationer pr. århundrede.

Dette er en forenkling, men det er tilstrækkeligt for de følgende beregninger.

Hvornår er der flere aner end kromosomer?

Generation	Antal personer
Barnet, probanden	$1 = 2^0$
Forældre, 1 generation tilbage	$2 = 2^1$
Bedsteforældre, 2 generationer tilbage	$4 = 2^2$
Oldeforældre, 3 generationer tilbage	$8 = 2^3$
Tipoldeforældre, 4 generationer tilbage	$16 = 2^4$
Tip-tipoldeforældre, 5 generationer tilbage	$32 = 2^5$
Tip-tip-tipoldeforældre, 6. generationer tilbage	$64 = 2^6$

Da vi har flere tip-tip-tip-oldeforældre (64) end vi har kromosomer ($2 \times 23 = 46$), kan vi ikke vide, om vi har arvet et helt kromosom fra en konkret tip-tip-tipoldeforælder, og vi kan ikke vide, hvor meget vi har til fælles med en konkret tip-tip-tip-oldeforælder. Disse levede for cirka 200 år siden.

Vi har selvfølgelig arvet alle vores kromosomer fra alle vores tip-tip-tip-oldeforældre, men vi ved ikke fra hvem af dem.

Hvornår er der flere aner end gener?

Vi har 65.536 aner i den generation, som er 16 generationer tilbage, altså for 533 år siden. I denne generation har vi altså flere aner ($2^{16} = 65.536$) end vi har gener (41.000). For en person, som blev født i 1933, er det omkring år 1400, mens Margrethe I og Erik af Pommern regerede.

Hvis man går så mange eller flere generationer tilbage, kan man ikke vide, om man har arvet et eneste gen fra en konkret ane.

Antal aner ved indgiftning

Børn af et fætter-kusine ægteskab har 6 oldeforældre imod normalt 8 oldeforældre. Dette svarer til 6 aner i 3 generationer, mens det normalt er 8 aner i 3 generationer. Hvis dette fortsatte i 15 generationer, ville antallet af aner være $6^5 = 7.776$ personer, eller formindsket til cirka 24 % af det mulige antal ($2^{15} = 8^5 = 32.768$).

For kejser Wilhelm 2. af Tyskland har man vist, at der i det 13. led, hvor der kunne være 4.096 aner, kun var 275 forskellige personer¹. Dette svarer til, at der var cirka 1,6 forældre pr. generation.

En berømt dansker fra middelalderen var Skjalm Hvide, som blev født i første halvdel af 1000-tallet, han døde efter år 1102. Der forekom også anesammenfald blandt Skjalm Hvides efterkommere. Vores dronning Margrethe 2. er efterkommer efter tre af Skjalm Hvides børn: Ebbe og Asser Skjalmsen samt Cecilie Skjalmsdatter. Skjalm Hvide var dronning Margrethes ane mindst 3 gange.

Jo mere befolkningsgruppen var indgiftet, jo større var sandsynligheden for, at man er slægting til en konkret person i befolkningsgruppen.

1 H. H. Worsøe: Politikens Håndbog i Slægtshistorie side 46 (2001).

Pater semper incertus est - Faderen er altid ukendt

Slægtshistorikere formoder, at kilderne altid beretter om de korrekte faderskab, indtil andet er bevist. Sådan har virkeligheden ikke altid været.

Man kan i sagens natur ikke vide, hvor korrekte faderskaberne blev beskrevet. Et kvalificeret gæt er, at en korrekt beskrivelse af faderen skete imellem 90 og 99 % af tilfældene, og det vil være urealistisk at tro, at alle ens aner er korrekt beskrevet.

Oversigten herunder viser, hvordan den procentvise andel af korrekte aner vil se ud med et udgangspunkt på henholdsvis 90, 99 og 100 % korrekte aner:

Korrekte fædre	90	99	100
6 generationer tilbage	53	94	100
16 generationer tilbage	19	85	100

Selvom man fortolker kilderne omhyggeligt og korrekt, er der en ukendt usikkerhed, som man ikke kan slippe for!

Jo flere generationer, der er imellem to personer, jo mindre biologisk lighed er der imellem dem. Hvis der er et tilstrækkeligt antal generationer, er ligheden imellem de to personer lige så lille som ligheden til befolkningen i det hele taget!

Det er selvfølgelig op til læseren at bestemme, hvor langt det er biologisk relevant at føre ens egen slægtshistorie bagud i tid.

De uomgængelige kendsgerninger er, at to persons indsats er krævet, for at børn kan avles, og at dette sker typisk med 18 - 40 års mellemrum, og at menneskene har både kromosomer og gener i begrænset antal.

Familiefortællingers betydning 3

Af Pernille Amanda Bartholdy Kanto
pakanto@outlook.com
www.anegrene.dk/webtrees
www.anegrene.dk

I de seneste to numre af bladet har jeg skrevet om familiens narrativer – meningsfulde fortællinger for individ og slægt. Jeg har været inde på skabelsen af narrativer og nedbrydningen af samme. I sidste del af artikelserien vil jeg afsluttende skrive om de narrativer, som er forklarende myter samt betydningen af familiehemmeligheder.

Fortællingerne har til formål at hjælpe familierne med at få orden i alle de store mysterier og halve sandheder. Fortællingerne gøres til en fabel med rene linjer, hvilket også er i orden, når det sker over tid. I tv-programmer som "Ved du, hvem du er?" er det dog mest af alt tilrettelæggernes arbejde at strikke historien sammen til et hele, og dette kan give seerne en falsk tilfredsstillelse og en forhåbning om at kunne overføre en lignende fabel til deres egen familie. Sandheden er, at disse fabler kun kan eksistere, hvis familien i forvejen har dem hos sig i en eller anden afskygning. Førhen var det en proces, hvor man gav de døde forfædres billeder nyt liv, mens individerne nu snarere føler, at forfædrene er forpligtet til at skænke os mening, da vi sjældent har mange familiehistorier tilbage at trække på. Vi kender ikke længere vores historier og hamstrer derfor informationer om de døde for at transplantere dem ind i vores egen identitets-

idé. Min pointe er, at dette kan ses som den moderne verdens slægtsforskning.

Familiemedlemmernes rolle

Narrative fortællinger har altså til formål at komme med en pointe, mens familiemyterne modsat har til formål at komme med en forklaring. Det kan være forklaringer på følelsesmæssige problemer i familien, som i min tidligere historie om min finske tipoldefars dårlige sociale baggrund, som jeg fortalte om i nr. 3, 2016. En familie er en enhed, hvor der skal fordeles roller, ligesom i en landsby. Alle kan ikke være præster eller skomagere. I familier er rollerne fordelt ud fra adfærd eller personlighed, altså at én bliver den sjove, én bliver overleveren, en tredje bliver lederen. Til disse tildelte roller behøves en forklarende myte, eksempelvis at "overleveren" var meget syg som barn – måske endda som foster – og derfor er sejlivet. Hvis man har brug for en "overlever" og har svært ved at finde en passende myte, kan man gå et skridt længere og fortælle om forældrenes besvær med at blive gravide eller sågar moderens besvær med at finde den rette ægtemand. Myterne udformes, så de passer på personerne. Alle ved, hvilken rolle de har, og vil

gøre deres bedste for at passe officielt ind i rollerne, da familiemyterne ikke skal afsløres som konstruerede, og familier fungerer bedst med disse rollefordelinger. Man tager da også en del af disse "titler" på sig og får dem til at passe mere eller mindre, se blot på kønsroller og deres indvirkning på børn. Vi styrer altså vores liv efter de historier, vi har fået helt fra graviditeten, og kan aldrig helt selv konstruere vores liv. En myte kan også søges fastlagt ved at give barnet navn efter én, der var tildelt samme rolle, som man har brug for, at barnet får. Der er mere i navngivning end dette, men det kan ubevidst være en del af overvejelserne.

I USA er der i mange tilfælde ikke noget fælles bånd mellem familierne, da indvandrere kommer fra så mange forskellige steder, så forfaderdyrkelse i stedet bliver noget, de kan være fælles om. De kan blive enige om, at det er vigtigt at vide, hvor de hver især kommer fra, og de gør derfor meget for at opbygge disse myter og narrativer fra fortiden, som de kan leve ud fra – også selv om meget af det beror på ren fantasi. Særligt i USA er emner som overlevelse, penge og rigdom sejlivede i familiehistorier. Med overlevelse kan der både menes overlevelse i bogstavelig stand og overlevelse mentalt i det nye land.

Den narrative fortælling indebærer ofte mødet med en fjende. I min slægts historie er der fortællingen om min oldemor Inger, der blev moderløs som 5-årig, hvorefter hendes søskende blev spredt for alle vinde både i pleje og i lære. Inger blev dog hjemme hos faderen, der giftede sig igen. Ifølge familiemyten døde den tre år ældre stedsøster tidligt, og Ingers stedmor blev streng og var bitter over, at det var hendes datter, der var omkommet. Inger overlevede dog de strenge år, og ingen af børnene besøgte stedmoren siden hen. Hun døde altså alene. Pointen er her, at man ikke skal lade sig gå på af andres luner, for de skal nok få, hvad de har fortjent, og man kan komme langt med arbejdsomhed. Slægtsforskning har dog afsløret, at stedsøsteren først døde som 24-årig, altså længe efter at Inger også var flyttet, men myten er sejlivet og skal være en forklaring på, hvorfor de på min mors side var så selvstændige.

Der er også familiemyter om "mistede formuer" som en forklaring på, hvorfor familien lever under de nuværende kår. Ofte menes de senere generationer at være ansvarlige for at have mistet pengene, hvilket både kan være med til at bringe latter over ringe kår og en følelse af selvhævdelse: vi KUNNE godt tjene penge, men så kludrede tipoldefar i det. Hvis pengene mistes gennem en svindler eller ved katastrofe, kan familien hævde, at det ikke er deres skyld, det gik den forkerte vej. De er derfor lige så gode som alle rige mennesker, men bare i en dårlig situation for tiden.

Familiehemmeligheder

Jeg vil kort komme ind på familiehemmeligheder og de-

Ingers stedsøster Karen som 22-årig i 1935 – to år før hendes død

res magt i familierne. Mange slægtsforskere er gennem attester, kirkebøger eller andre arkivalier stødt på oplysninger, som er blevet holdt hemmelige. Det er en underlig fornemmelse at sidde med noget, som ens familie måske har brugt mange kræfter på at skjule. Som regel var det dog hemmeligheder for eller om de afdøde, som nu blot er spændende og giver nye perspektiver på familiens identitet. Vi ved, at alle familier har hemmeligheder, og derfor er der en vis kulturel tolerance over for disse. Vi mærker måske noget usagt, men lader det ligge – især når det gælder andres familier.

Man kan opdele familiehemmelighederne i flere kategorier: Der er skamfulde sygdomme, enten fysisk eller mentalt; personlig forurettelse eksempelvis i arvesager; reproduktive hemmeligheder om barnløshed og adoption; homoseksualitet. Vi har alle sikkert mindst ét tilfælde i familien, som er fundet frem til overfladen. Uanset hvor skamfuld eller farlig hemmeligheden kan være, vil der som regel være mindst ét familiemedlem, der forsøger at bringe historien videre gennem generationerne. Det kan

ske via hentydninger, en tydelig tavshed ved et bestemt emne eller rygtedannelse. Det kan ske gennem en overdrivelse, som familien så får lyst til senere at udforske nærmere og derved nå til den reelle konklusion. Det kan selvfølgelig også vise sig, at hemmeligheden ikke holder stik, men blev videregivet, fordi man var sikker på, at det forholdt sig sådan, og at det var vigtigt at holde fast i "fakta", så familien kunne anerkende sig selv, som den var.

Magten i familiehemmelighederne viser sig, når et medlem en dag får fortalt historien og oplever at have stået uden for kredsen af fortrolige så længe. Man var "ikke god nok" til at blive betroet hemmeligheden, eller man var ikke "vigtig" nok til at være opretholder og bærer af den. Bærerne af hemmelighederne ses altså som havende magt, og måske er der netop derfor en vis afsky over for "sladdertanter" i familierne. Man holder ikke af, at visse medlemmer stikker næsen i alt og dermed ligger inde med så mange hemmeligheder, at familiens ansigt udadtil nemt kan krakelere. Man vil gerne selv have kontrollen over, hvem der får dem fortalt, og alle andre bærere af hemmelighederne kan potentielt fortælle det videre. Børn hører jo alt og fortæller gladeligt historier. I løbet af barndommens socialisering får vi derfor lært, hvad vi ikke skal vide, så vi netop fornemmer, hvad diskretion og aktiv uvidenhed betyder i praksis, selvom ordene selvfølgelig er volapyk.

Det kan være, at man havde en gammel farbror, der boede med en anden mand, som naturligvis kun var hans ven. Det var naturligt som lille, men som voksen lærer man om homoseksualitet. Taler man højt om sin opdagelse? Ikke hvis man i opdragelsen aldrig har hørt andre i familien bringe det på bane, for så er det ikke normen. Hvis et medlem skulle tale over sig og afsløre en hemmelighed, som man havde valgt at lukke af for, kan man med meget god vilje begrave den igen, men det kræver en stor del fortrængning, da ingen vil kunne glemme, hvad der blev sagt. Jeg tænker på Christian Kampmanns "Familien Gregersen", hvor der i slutningen tales højt om familiens hemmeligheder, men uromageren føres blot ud, og fortællingerne fortsætter. Fortællelse er derfor nøglen til at fastholde familiehemmeligheder som netop dette.

En historie fra min egen slægt: Da min farmor var lille, var hendes meget ældre storesøster, Aase, blevet gravid med en ukendt mand under krigen, hvor hun arbejdede på Fødselsanstalten i Århus. Sønnen Jørgen kom i pleje hjemme hos min farmors forældre i sine første leveår, før moderen blev gift igen og udvandrede til Canada med deres nu fire børn. Barnefaderen blev der aldrig talt om, og Jørgen fik kun vrede miner, når han som voksen spurgte ind til det over for sin mor. Min farmor har altid fortalt, at hendes søster Aase ikke selv kendte navnet på manden. Nu er Jørgen en ældre herre i 70'erne ovre i Canada, og han gav mig fuldmagt til at søge informationer for ham.

Jeg skulle ikke lede længe, for allerede i kirkebogen stod mandens navn sort på hvidt. Jeg har nu fundet nær familie til ham her i Danmark og ville begejstret fortælle min farmor om det også, men hendes reaktion var meget overraskende: hun blev mildest talt rasende og nægtede dets rigtighed. Jeg fremlagde beviserne for hende, men hun lukkede helt af, og jeg indså, at der ikke var tale om, hvorvidt hun troede mig eller ej – jeg havde rodet i en hemmelighed, der ikke måtte siges højt eller komme ud. Godt nok er barnefaderen for længst død, og familien synes kun, at det er spændende nyheder, men i min farmors generation har de nok brugt megen energi på at nedtone det, så Aases nye mand kunne overtage faderskabet uden bøvl. Min farmor er loyal over for sine forældre og ville nok have ønsket, at det aldrig blev nævnt.

12-årige Jørgen ses her yderst til højre sammen med sin mor Aase, sine søskende og sin stedfar på vej over Atlanten i 1957.

Vores egen livshistorie

Jeg vil slutte nu og håber, at denne tredelte artikel har givet et mere teoretisk syn på, hvad vi slægtsforskere beskæftiger os med. Narrativer, hemmeligheder og alle fortællinger inden for familien fascinerer mig selvsagt som sociolog, da de i sig selv er små stykker sociologi. Når vi vælger, hvem vi kan blive i livet, er forfædrenes historier ledetråde, og vi starter livet ud med at blive en del af denne gruppe for først derefter at skille os ud. Vi bliver alle gamle en dag, og så bliver vores livshistorie brugt til at udtrykke vores værdier og holdninger, som jo altid fortælles med eksempler fra eget liv. Det er muligt, at familiehistorierne er usynlige for os i den hektiske hverdag, men hvis vi sætter os til at skrive dem ned, kan vi finde en måde at være både en del af – og væk fra – vores familier på én gang. Vi kan lære, hvilke værdier familien forsøger at give os og derudfra få os en fornemmelse af, hvilke der gjorde nok indtryk på os til, at vi vil tage dem til os og blive en del af historien.

STRANGE-SLÆGTEN

Af Preben Strange
Vesterlundvej 93A,
8600 Silkeborg
86 83 67 92
preben.strange@nypost.dk

I C. Bunch-Christensen og Frederik Stranges bog *Strange-Slægten* fra Urup fra januar 1955 skrev forfatterne, at Erich Elias Erichsen Strange, født ca. 1737, måtte betragtes som denne slægts stamfader, men tilføjede så:

Man ved, at hans fader var en Inspektør Strange, der i 1735 blev gift med Chatarina Erichsdatter, født 1713 i Falun i Sverige, men det er ikke hidtil lykkedes at udrede, hvor eller hvornår han er født, og der er indtil nu ikke konstateret nogen forbindelse med de tidligere eksisterende slægter med samme navn.

Derimod kender man Chatarina Erichsdatters slægt på mødrene side, den svenske slægt Tiburtius, helt tilbage til 1600-tallet, idet hendes oldefader, Tiburtz Kristoffersen, var toldforvalter i Eksjø i 1640.

Bergmand i Falun

Catharinas morfar var Kristoffer Tiburtsson (død 1714), der var bergmand i Falun og gift med Brita Knutsdotter Hartzman (død 1740 i en alder af 96 år). Hendes moder, Margareta Tiburtia blev født i Falun den 6. oktober 1684 og døde i Vreta Kloster den 27. november 1773. Hun giftede sig 1. gang den 23. april 1703 i Falun Kirke med Erich Johansson. Han var bergmand, hvilket indebar, at han havde ansvaret for den udvinding, der fandt sted af metaller og især kobber i Falun. Da han døde i 1715, giftede hun sig i 1718 med kaptajn Johan Carl Kuhlhielm, med hvem hun i et ulykkeligt ægteskab fik yderligere seks børn. Senere levede hun i mange år hos sin bror, der var provst i V. Vingåker på hans gårde Stengården, Hanstorp og Mariesø.

Det var, hvad Frederik Strange havde samlet og meget omhyggeligt havde fundet frem til i årene fra 1923 til 1947 og skrevet ind i en protokol, som jeg overtog ved hans død. Jeg har gennem årene fortsat hans arbejde og har nu ved at søge i de svenske kirkebøger fundet frem til, at Margareta Tiburtias søn Tiburtz ved hendes død i kirkebogen for Vreta Kloster under døde for år 1773 havde skrevet to sider om moderens levnedsløb. Siderne fremstod meget tydelige i kirkebogen, men var vanskelige at læse, da sproget var svensk og holdt i tidens højtidelige og omstændelige sprog.

Margaretas biografi

Ved søgninger på internettet fandt jeg under *Rötters Anbytarforum* (Sveriges Släktforskarförbunds forum på adressen forum.genealogi.se), at Bo Persson i 2015 havde hjul-

pet et medlem med en afskrift af siderne i et mere læsbart svensk, som jeg så har omdannet til følgende tillempe danske udgave:

Margareta Kuhlhielm. Kaptajnen og Ridderen Johan Carl Kuhlhielms frue født i Falun stad den 6. oktober 1684, hvis fader var berg- og handelsmanden Christoffer Tiburtzon og moderen, hustruen Brita Knudsdotter. Siden hun vel hos sine formuende og hæderlige forældre blev opfodt, trådte hun ind i ægteskab med en af de kækkeste og forstandigste bergmænd i Falun, Eric Johansson i året 1703. Med ham levede hun i et kært ægteskab til år 1715 og avlede med ham 2 sønner og 2 døtre. Den ene søn, som kaldte sig Johan Erichsen, døde for 2 år siden på sin ejendom Kringelborg i Danmark, og den anden er Provsten i Wreta Kloster, Magister Tiburtz Tiburtius. To døtre lever endnu, som enker.

År 1717 nødsagedes hun at bortsælge grubeskoven med gård og ejendom og begive sig til Vingåker til sin bror mag. Tiburtz Tiburtius, som var blevet pastor der, for at hjælpe ham, som var ugift med at sætte sin husholdning i behørig skik. Her havde hun adskillige hæderlige og formuende mænds tilbud om ægteskab; men dels af kærlighed og vel noget bedraget af ambition valgte hun 1718 til sin mager en ung adelsmand, sergent ved Sødermanlands Infanteri, Johan Carl Kuhlhielm, hvilket valg, blev årsag til det usleste og ulykkeligste levned. Samme år, som hun blev gift, skete vel, at hendes ambition blev opfyldt, da hendes mand ved Frederikshald af kong Carl XII blev gjort til fændrik ved Sødermans Regiment, skønt en knap løn gjorde, at hendes i forrige giftermål erhvervede ejendom gik alt mer og mer sin vej. År 1723 ved reduktionen blev hendes mand afskediget; dog opnåede hendes broder hos regimentschefen baron Rutger Fuchs, at han blev stående som expectant til 1739. I den tid boede hun på sin broder Tiburtius ejendomme Stengaarden, Hanstorp og Mariesø og fortærede sin forrige ejendom; dog havde det den fordel, at hendes mand holdt sig nogenlunde i skindet. På Hanstorp besov han vel sin pige, men hun ville dog ikke skilles ved sin mand, som hun kunne have gjort, men hun drog sit kors med tålmodighed. Han holdt sig også nogenlunde i skindet, så længe hendes bror Provsten Tiburtius levede, men i 1738 begyndte ved broderens død hendes rette elendigheds dage.

Hvad hun arvede efter sin bror, tog han bort, solgte alt, hvad der var i huset, og kørte sin hustru og børn væk og fulgte så 1739 med kommandoen til Finland og fik snart

titel af fændrik, så løjtnant og endelig kaptajn; men han tålte hverken hustru eller børn. Hele den tid rejste hun omkring med børnene og levede af, hvad hun kunne fortjene ved sit eget arbejde og den lille understøttelse, hun kunne få af sin søn. Endelig da hendes søn nogenlunde havde fået sine sager i orden, flyttede hun til sin søn.

I den tid hun rejste omkring, fik hun af landshøvdingen retlig udlæg i at nyde halvdelen af mandens løn til sit og børnenes underhold, som var endeligt og eksekutivt.

Dette gav anledning til at lære kaptajn og ridder Kuhlhielms rette sjæl at kende: thi bange for resolutionen kom han til Wreta Kloster 1753 og stillede sig an som et omvendt menneske og begærede at få både hustru og børn hjem, for at drage omsorg for dem som en huld mand og fader. Provsten kunne ikke afholde sin moder fra et så kristelig tilbud, idet han allermindst formodede, at der i en så ædel krop skulle bo en så sort sjæl; men hvad hændte? Da han havde fået hustru og børn hjem på bostedet, overfaldt han sin hustru med hug og slag, og truede hende med døden, om hun ikke gav resolutionen fra sig. Da han havde bekommet den, kørte han atter hustruen og sine egne børn ud af huset.

De bosatte sig da i Strängnäs og modtog årligt underhold af provst Tiburtius. Endelig 1764 flyttede hun hen til sønnen i Wreta Kloster, af hvilken hun nød underhold og levned og begravelse efter døden, som timedes den 27. november af Rosen, som slog op i hendes liv. Sine ulykker havde hun båret med ualmindelig tålmodighed og havde altid indtil ind i døden holdt sig til sin gud.

I det sidste ægteskab havde hun 6 børn af hvilke 1 søn og 2 døtre overlevede moderen uden afkom; men gennem børnene af første ægteskab havde hun efterladt sig et talrigt afkom af børn, børnebørn og børnebørns børn. I alt var de sidste vokset til et antal af 20 stykker. Hun blev begravet den 3. december.

Korrespondance med Vreta

Fra sit ægteskab med Erich Johansson havde Margareta, som nævnt i kirkebogen, sønnen Johan Erichsen, født 6. marts 1704 i Falun og død 8. november 1767 på Kringelborg på Falster. Tiburtz Erich Tiburtius blev født den 25. juli 1706 i Falun og døde som provst den 9. december 1787 i Vreta Kloster. De to døtre, Brita Stina, født den 2. maj 1708, og Chatarina Erichsdatter, født den 13. september 1713, var ligeledes født i Falun sogn.

I 1947 korresponderede Frederik Strange med provst Dahlqvist i Vreta Kloster, der kunne oplyse, at Margareta Tiburtias søn, Tiburtz Eric Tiburtius, var provst ved Vreta Kloster i perioden 1744 til sin død i 1787. Provsten havde efterladt en redegørelse over sin slægt i klostrets arkiv, hvoraf det fremgik, at Erich Elias Erichsen Stranges moder stammede fra Sverige. I redegørelsen havde broderen i Vreta Kloster anført, at søsteren Chatarina i 1735 i Danmark var blevet gift med inspektør Strange.

Alle undersøgelser omkring stamfaderen inspektør Strange har hidtil haft den forudsætning, at Catharina Erichsdatter var rejst ned til Danmark for at besøge sin bror, Johan Erichsen, og der havde truffet inspektør Strange. Broderen var den 15. juni 1732 i Krønge Kirke på Lolland blevet gift med Magdalene Christina Semmel. Allerede den 24. august samme år blev hans søn Erich døbt i Søholts kapel. Fadderne var etatsråd Lütsov fra Møn, ejeren af Søholt kaptajn Christian Frederik Lütsov og løjtnant Georg von Lütsov. Broderen var på dette tidspunkt ridefoged på Søholt og Ulriksdal, og de følgende år havde han yderligere to sønner til dåben, men ingen af dem overlevede. Så sent som i 1742 nævnes han stadig som ridefoged hos oberstløjtnant Lütsov.

Retssag om besvangring

Arkivar Karl Peder Pedersen har i Statens Arkiver i 2002 skrevet, at der den 20. maj 1746 blev nedsat en dømmende kommissionsdomstol, der skulle tage stilling til, hvorvidt Johan Erichsen, der var ridefoged på Søholt og forpagter på Ulriksdal, havde besvangret oberstens 39-årige ugifte søster Sofie Hedvig Lütsov. Hun nedkom senere i 1746 med en søn, der den 7. oktober i Søholt Kapel blev døbt Vilhelm. Hun havde selv til kirkebogen udlagt Johan Erichsen som barnefader, men senere trukket anklagen tilbage.

Hendes bror, Christian Frederik Lütsov, påberåbte sig sin position som familieoverhoved. Johan Erichsens ønske om nedsættelse af en kontrakommission blev på grund af fristoverskridelse ikke imødekommet. Der afholdtes 13 møder, hvoraf nogle inkluderede forhør, og den 13. november 1747 afsagdes dommen. Den gik ud på, at Johan Erichsen skulle være fri for videre tiltale, hvis han aflagde benægtelsesed. Ville han ikke det, skulle han agtes som mindre mand, bøde efter yderste formue (konfiskation af al løs ejendom) samt betale 50 Rdl. til oberst Lütsov til dækning af denne sags omkostninger. Johan Erichsen modtog ikke dommen, men appellerede til Højesteret, hvor den blev indstævnet til 21. juni 1749. Forinden indgik Erichsen og Lütsov dog et forlig og bad Højesteret om at konfirmere, hvilket skete enstemmigt: forligets tekst fremgik desværre ikke af sagen, og det synes at være forblevet en hemmelighed mellem de to herrer og retten.

Brev til kongen

At sagen har været meget alvorlig for Johan Erichsen, fremgår af, at provst Dahlqvist i Vreta Kloster i 1947 kunne oplyse, at Tiburtz Tiburtius den 19. december 1748 havde sendt et brev til kongen, som stadig er opbevaret på Rigsarkivet i Stockholm. I brevet henstillede Tiburtius om nåde for sin eneste broder Johan Erichsen som flygtede fra krigstjenesten i 1724 på grund af ulyst for tjenesten, som tyktes ham ikke at stemme overens med hans opfostring eller håb til hans kvikhed. Et skridt, som han nu i sin modne alder hjertelig angrede. Han

havde rømt fra sit fædreland til Danmark, hvor han nu opholdt sig. Skrivelsen sluttede med følgende ord: "Lad vor alderstegne moder atter få gennem Eders kongelige Majestæts høje nåde en forloren søn til sin alderdoms trøst".

Samme Dahlqvist har skrevet en bog om Tiburtz Tiburtius, hvoraf det fremgår, at han efter faderens død voksede op hos sin morbror i Vingåker, hvorefter han kom til Uppsala for at studere til præst. Tiburtius blev garnisonsprædikant ved Livgarden i 1740 og var med den svenske hær i krigen mod Rusland i 1741-1743. Den 8. november 1744 udnævntes han til kirkehyrde i Vreta af Frederik den 1. I kirkens museum findes et portræt, malet af Johan Stålbom i 1775. Han blev den 30. november 1736 gift med Maria Elisabeth Christiernin (1712 - 1759) og de fik fire børn.

Når Johan Erichsen henvendte sig til sin broder for at kunne komme tilbage til Sverige, må han have følt jorden

Portrættet af Tiburtz Tiburtius, som i dag kan ses i Vreta Kirkes museum

brænde under sig. Brevet hjalp dog ikke, idet han fik et afslag. Hans tid som ridefoged på Søholt og forpagter af Ulriksdal syntes da også at have fået en brat ende, for fra 1751 finder vi ham i kirkebogen for Sønder Kirkeby på Falster som fadder, og her benævnes han som forpagter af Korselitse, hvilket også passer med, at hans forpagtningskontrakt starter i 1750.

Gårdhandler

I skøde- og panteprotokollen for Falster Birk for den 21. marts 1754 tilstår han at være landsdommer Flindt, herre til Nielstrup på Lolland, en sum af 1000 rdl. skyldig, efter at en kommission ved dom af 9. december 1752 har dømt ham til at betale den tidligere forpagter, Mathies Nicolaj Husbye, dette beløb som indskud ved forpagtningen. Johan Erichsen må ved denne lejlighed sætte hele sin besætning og bohave i pant, og alt hvad han ejer er i pantebrevet minutløst opført til en værdi af 2389 rdl. Så forliget har i hvert fald ikke indebåret, at han havde fået konfiskeret al sin løse ejendom.

I 1757 købte Johan Erichsen for 123 rdl. en bondegård kaldet Vicaric beliggende i Idestrup Sogn i Sønder Vedby. Gården var beboet af Mogens Madsen, men ejedes af toldkontrollør Jørgen Scheel i Stubbekøbing.

Året 1760 blev begivenhedsrigt, for dette år erhvervede Johan Erichsen den 17. marts de på Kringelborggårds grund stående bygninger tilligemed et markvogterhus beliggende ved leddet mellem Sønder Vedby Mark på den ene side og Kringelborg Mark på den anden side. Sælgeren er Hans Friderich Adriansen, kromand i Væggerløse, der den 3. marts s.å. havde købt bygningerne af Mogens Lucoppidan for 510 rdl., og nu solgte han dem straks videre til Johan Erichsen for 540 rdl. Adriansen havde lånt 400 rdl. af Nykøbing Skole og Hospital, hvilken gæld Erichsen overtog og samtidig betalte restsummen på 140 rdl. kontant.

I forbindelse med portrættet af Tiburtz findes denne korte levnedsskildring.

Frederik Strange har oplyst, at der i Nykøbing Falster Hospitals fæsteprotokol var anført, "at Kringelborggaarders ejer, Mogens Lacoppidan, nuværende degn på Femø i 1761 har solgt bemeldte gaards bygninger til siegneur Johan Erichsen, forpagter på Cortzelitse gaard, og da hartkornet, som er 16 Td. 3 skp. 3 Alb. er Hospitalet tilhørende, tillige med gaardens grund, er samme af velbemeldte Sr. Erichsen begæret i fæste til sin søstersøn Erich Strange".

Forbindelse til Erich Strange

Hvorfor ejeren her opgives til Mogens Lacoppidan er ikke afklaret, men den hurtige handel kunne tyde på, at Adriansen kan have været en stråmand. Her får vi altså også for første gang en oplysning med forbindelse til Johan Erichsens søster, Catharina Erichsdatter, der viser, at det er hendes søn Erich Eliasen Strange, der er kommet til Danmark, og er blevet optaget i broderens husstand.

Samme år skriver Johan Erichsen og hans hustru den 7. august 1760 et testamente, hvori de oplyser, at da deres sammen avlede børn alle er døde, ønsker de, når de begge er afgået ved døden, at deres ejendom og formue skal tilfalde Johan Erichsens arvinger efter en lovlig deling.

Johan Erichsens forpagtning af Korselitse gård strakte sig i henhold til kontor Holms samlinger på Landsarkivet på Sjælland over perioden fra 1750 til 1. maj 1767. Han gav 1670 rdl. i årlig forpagtningsafgift. Korselitse var da henlagt under det Falsterske Rytterdistrikt, men solgtes ved auktion i efteråret 1766 til Prins Carl af Hessen, som i 1768 solgte videre til generalmajor Classen.

Aftægt

Ved forpagtningens ophør flyttede Johan Erichsen og hustru ind på Kringelborggård. Der foreligger ikke nogen egentlig aftægtskontrakt, hvilket vel også kunne være juridisk vanskeligt, da bygningerne ejedes af ham selv, og jorden tilhørte Nykøbing Hospital. Han fik kun kort tid som aftægtsmand, da han allerede døde samme år den 8. november 1767 og begravedes i Idstrup den 13. november. Ved hans død gengives testamentets ordlyd i skifteprotokollen, og hustruen får i henhold hertil tilladelse til at hensidde i uskiftet bo.

Grev Holck Winterfeldt på Ourupgård havde i forbindelse med, at alt kongeligt gods blev solgt i 1767, erhvervet Nykøbing Hospitals jorder og dermed fæstet på Kringelborggårds jorder. Da han den 11. juni 1774 solgte samtlige af Nykøbing Hospitals jorder på Kringelborggård samt dens bygninger og jagtret til købmand Christian Henscheldey, siges det i anmærkningerne til skødet, at bygningerne er købt af Erich Strange, ligesom jagten er overdraget ved kongelig bevilling.

Greven har fået denne handel til at gå i orden ved at tilbyde Erich Strange 1 af de 5 gårde, han på dette tidspunkt udskiftede i Væggerløse by. Gården har nr. 2 og

hedder i dag "Højetgård". Madame Erichsen fulgte med til Væggerløse, hvor hun afgik ved døden og blev begravet den 20. maj 1774. Der findes desværre ikke nogen skifteprotokol for Falster Birks Søndre Herred, så hele skiftesagen må derfor indtil videre stå hen i det uvisse.

Hjælp fra Mediestream

Jeg var således ikke kommet meget længere end Frederik Strange i 1947, men havde dog ved at søge i de svenske kirkebøger fået bekræftet Erich Eliasen Stranges slægt i Sverige på moderens side, ligesom hans mellemnavn, Eliasen, indikerede, at hans fars navn måtte være Elias Strange.

Da den nye digitale tjeneste Mediestream blev frigivet søgte jeg derfor på Elias Strange og fik blandt mange hits følgende notits i Københavns Tidende for den 28. august 1775:

Birkedommer Bussing på Fejø og birkedommer Kierulf i Nykøbing på Falster, som executors testamente efter afg. Madame sal. Joh. Erichsens, der udi Højet by i maj 1774 er bort død, lader, i anledning af en i skiftekommissionen udi birkedommer Kierulfs hus den 10. juli sidst indkomne anmeldelse fra musketer Elias Strange af København, hermed bekendtgøre:

At efter afg. Johan Erichsen er hertil dags ikke befundne flere end 3de lovmæssige arvinger, nemlig:

En broder Tiburz Erichsen, sognepræst til Wretha Kloster i Sverige, en søster Catharina Erichsdatter, boende i Eldsbergs pastorat og en søster Britha Christina Erichsdatter, hvis stand og opholdssted ikke er blevet tilkendegivet:

Thi bliver benævnte arvinger herved indkaldede, selv eller ved fuldmægtige at møde den 5te september førstkomende ved skiftets endelige slutning i birkedommer Kierulfs hus i Nykøbing, deres tarv at iagttage.

(De to birkedommere var begge nævnt i testamentet som executorer i forbindelse med fordelingen af arven ved den sidst levendes død.)

Husforhør i Eldsberg

Eldsbergs pastorat ligger i Halland Len syd for Halmstad, hvorfor jeg via Eldsbergs kirkebog gik ind i Husforhørsprotokollen for 1775 og fandt her under Sæteriet Stiernarp:

Inspector Strangs enke Anna Cathr.Ericsdotter født udenfor pastoratet 61 år gammel.

Pige Christina 41 år.

De tidligste Husforhørsprotokoller i Eldsbergs pastorat er fra 1760 og heri optræder Elias Strange født den 11. januar 1744 16 år gammel. Han må derfor være den musketer Elias Strange, som optræder i Københavns Tidende fra den 28. august 1775. Herudover nævnes i godsets mølleri Sara Catrina Strang, 20 år gift med mølleren Gabr. Malmgren, 34 år.

Endelig i 1765 nævnes under Sæteriet Stiernarp:

Johan Dan Cederkrantz f. jan. 1701 64 år

Grev hofjunker J. W. Cederkrantz f. april 1739 26 år
 Insp. El. Strang født uden for pastoratet 1701 64 år
 Hustru Catharina født uden for past. 1714 51 år
 Deres søn Jan født 27. december 1751 14 år
 Jungfru Anna Cath. Boring 34 år.

mand Johan Cederkrantz. Ægteskabet med Hedvig blev meget kort, idet hun efter fødslen af deres søn Johan Vilhelm (født 1. marts 1739) døde i barselsengen. Greven, der i 1733 var blevet udnævnt til kammerherre, giftede sig ikke igen og levede indtil sin død i 1765 som enkemand.

Sønnen Johan Vilhelm Cederkrantz blev efter studier udnævnt til hofjunker og tog efter farens død ophold på godset, hvor husforhøret for år 1766 viser, at insp. Elias Strang med hustruen Catharina og sønnen Jan samt jungfruen A. K. Boring stadig har beskæftigelse og bopæl på godset.

I kirkebogen for Tönnesjö Kirke er der under døde for året 1772 anført, at Inspektoren Elias Strang på Stiernarp døde af alderdoms svaghed gammel 71 år. Han blev begravet den 29. juli 1772.

Hans hustru, Catharina Erichsdottor, boede i husforhøret for 1775 stadig på Stiernarp sammen med jungfruen Anna Catr. Boring og den ugifte baron Johan Vilhelm Cederkrantz. Det må formodes, at hun har holdt hus for ham, indtil hun døde i 1794. Kirkebogen anfører nemlig den 21. april, at Inspector Strangs enke fra Säteriet Stiernarp døde af alderdoms svaghed samt brystsvaghed og andet, 80 år gammel.

Ud fra ovennævnte må det anses for sikkert, at vores forfar Eric Eliassen Stranges forældre var Elias Strang og Catharina Erichsdotter. Ligesom det ud fra børnenes alder og fødselsdato i husforhørene fra 1760 må antages, at de i hvert fald har boet på Stjernarp siden begyndelsen af 1744, hvor Elias fødes den 11. januar 1744 (nøjagtig fødsels-tidspunkt angives kun for børn født i

sognet). Sarah Strang er født ca. 1740, så de må være ankommet til Stiernarp mellem 1740 og 1744. Kirkebøgerne er desværre først bevaret fra 1760, hvorfor det ikke kan siges noget bestemt om, hvor Erich Eliassen Strange er født.

Jeg har forsøgt at finde Elias Strangs forældre igenem undersøgelser af ryttmåster ved Upplandsfanan Hans Strangs slægt, der stammer fra Skotland, men undersøgelser omkring Nyköbing i Sverige har ikke hidtil givet noget resultat.

Mysteriet løst

For de rigtig mange efterkommere af Erich Eliassen Strange er mysteriet omkring hans far, inspektør Strange i Danmark, nu blevet løst. Hidtil har alle undersøgelser

Navn	Fødselsdato	År	...
Baron Johan Cederkrantz	født d. 29. april 1739	24	...
Jungfru Elias	født d. 11. januar 1744	15	...
Johan Vilhelm Cederkrantz	født d. 1. marts 1739	35	...
Catharina Erichsdottor	født d. 21. april 1744	34	...
Anna Cath. Boring	født d. 15. august 1766	2	...

En del af siden i husforhørsprotokollen for Eldsberg, hvor inspektør Strang og hans hustru er anført

Året efter viser protokollen, at greven J. W. Cederkrantz nu har overtaget godset efter faderen, og inspektøren skrives nu med sit fulde navn Elias Strang. Dette sidste passer jo godt med, at Johan Erichsens søstersøn hed Eric Eliassen Strange, så her har jeg endelig fundet hans far og mor boende på et gods i Halland.

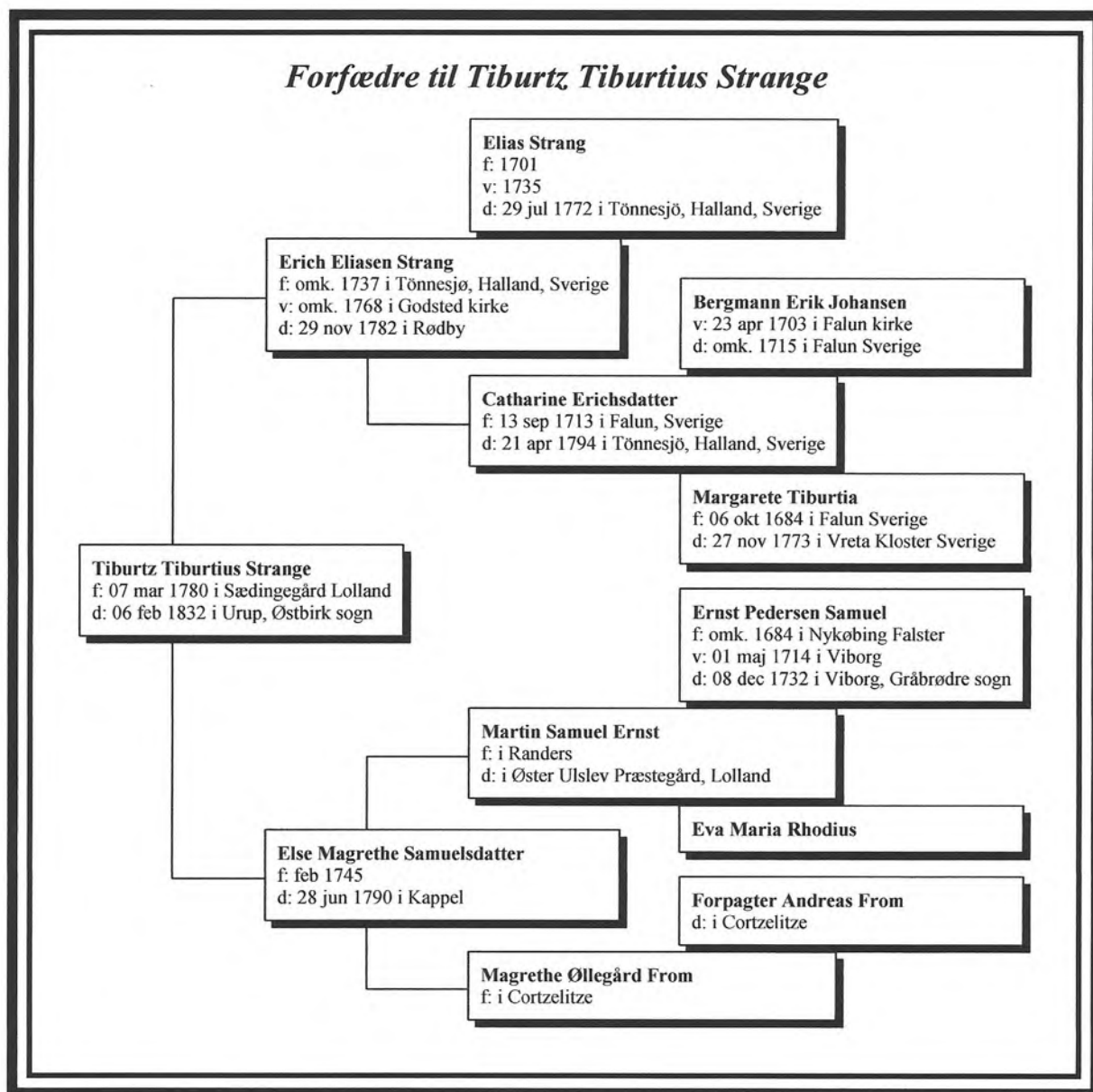
Godsinspektør Strang

Godset hed oprindelig Klastrup, men da hofråd Johan Silfverstjerna købte det i 1651 flyttede han gården og ændrede samtidig navnet til Stjernerup, og dette blev senere til Stiernarp. I forbindelse med giftermål den 20. april 1738 med Hedvig Beata Fleetwood blev Johan Daniel Cederkrantz ejer af Stiernarp. Han blev født den 29. december 1699 på Vegeholm i Skåne som søn af lag-

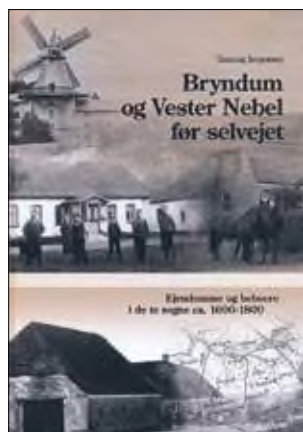
omkring Strangeslægten koncentreret sig om de mange slægter på især Lolland og Falster, der bærer navnet Strange. Ved læsning af dokumenter i forbindelse med Erich Eliassen Stranges liv burde man nok have studset over, at der i forbindelse med skiftet den 11. oktober 1761 ved hans første hustru, Magdalena Pedersdatters, død udtrykkelig er anført Sr. Erich Strang, ligesom deres fælles søn også døbes Johan Berner Strang.

I forbindelse med Erich Eliassen Stranges 3. ægteskab med Else Magrethe Samuelsdatter synes han selv at

have opgivet at forklare den lokale befolkning, at hans rigtige navn var Strang, hvilket må have været fuldstændig umuligt, da alle andre på Falster og Lolland hed Strange. Hans efterlevende børn fik derfor alle navnet Strange i kirkebogen, ligesom han selv underskrev sig Strange i alle officielle dokumenter. Et lille e har således betydet, at vores familie fra at være pæredansk i hvert fald indtil videre synes at have fået en svensk afstamning.

Bryndum og Vester Nebel før selvejet

Engang for ikke så mange år siden var det et enormt arbejde at skrive en sognehistorie med gennemgang af sognets gårdes og huses historier. Så stort, at det normalt kun kunne foretages af arbejdsgrupper, fx i tilknytning til et lokalarkiv. I dag er det ikke længere helt så uoverkommeligt, og derfor kan et værk som Bryndum og Vester Nebel før selvejet blive en realitet. Som forfatteren, Henning Jørgensen, der er leder af Vester

Nebel Lokalarkiv, indleder med at sige, så har de mange historiske kilder på nettet gjort forskning i slægt og lokalhistorie meget lettere.

Resultatet af hans store og mangeårige arbejde er historien om to små sogne i Skast Herred, Ribe Amt, der i dag udgør den nordøstlige del af Esbjerg Kommune. Bogen omhandler 16-1700-årene, altså en periode, der af mange betragtes som vanskelig at have med at gøre uden støtte fra folketællinger og måske uden ikke bevarede kirkebøger. At det kan lade sig gøre at finde masser af stof, er bogen et fint vidnesbyrd om.

Der indledes med et afsnit om samfundet generelt i de to århundreder. Her kommer vi omkring de krigsprægede 1600-år, om landsbyerne, fæstevæsenet, det åndelige liv, navngivning og retssystem. Endelig er der en gennemgang af godser og jordbesiddere i sognene (fint at få et samlet overblik over disse) og en kort præsentation af de enkelte landsbyer.

Så er jorden gødet, og vi kan gå i gang med gårdhistorierne, der tages landsby for landsby. Der går grundigt til værks; ved hver gård indledes med et kort rids af ejerforholdene så langt tilbage, som det er muligt at komme. Her får man et levende indtryk af, hvor livligt gårde blev handlet i hine tider. Ejerne var ofte godsejere, men også præster, borgere og bønder blandede sig, hvis de havde overskud at investere. Der er adskillige eksempler på fæstebønder, som har købt andre ejendomme, men fortsatte som fæstere af de gårde, de selv boede på.

Efter de indledende ord følger fæsternes historie. Vi hører, hvor de kom fra, og hvem de var gift med, for så vidt det har kunnet opspores, og der fyldes kød på i form af gode historier fundet i fx tingbøgerne. Skænderier og voldssager har hørt til dagens orden, og der tegnes et broget billede af livet dengang. Det er tider, hvor støtten fra kirkebøger er mangelfuld, og i en del tilfælde lanceres formodninger: xx kunne være søn eller datter af yy fra gård nr. zz. Det er i orden, når det gøres helt klart, at dokumentationen desværre ikke findes, men sandsynligheden taler for det. Litteratur- og kildehenvisninger er plantet med rund hånd, og læseren kan selv gå videre til kilderne og danne sig et skøn.

Til slut får vi sognenes lille hovedgårds, Ølufgårds, historie, der bevæger sig med betragtelige udsving mellem stor rigdom og gældstynget elendighed inden for ganske få generationer. At tilhøre den adelige klasse var bestemt ikke ensbetydende

med, at man pr. automatik var placeret på den grønne gren. Undervejs beskrives en strid mellem forpagteren af gården og fæsterne, som klagede over, at hoveriet var forøget urimeligt. En oprørende historie om magtmisbrug og stædige bønder.

Bogen er blevet til med støtte fra Vester Nebel Sognekarkiv, som netop var blevet tilgodeset med et arvebeløb, og der er kommet et rigtig flot værk ud af det. Bogen er i stort format, lækkert indbunden, trykt på godt papir og illustreret med især kort, hentet fra Geodatastyrelsens frie data (godt, at dette er blevet muligt), men også ældre og nyere fotos. En fin bog, der ovenikøbet kan fås til en næsten rørende billig pris!

Der er som nævnt kildehenvisninger og et omfattende register over steder og personer, og desuden er bogen forsynet med en liste over kilder og litteratur, herunder også kilder på hjemmesider. En sådan liste er inspirerende for alle, uanset om man har aner i området eller ej. Endvidere har forfatteren udarbejdet et afsnit om "brug af kilder", som også vil være nyttig for alle, der ikke nøjes med at læse, men selv vil arbejde videre.

Det turde være unødvendigt at sige det, men jeg nævner det alligevel: Bogen er selvfølgelig et must for alle med aner i de to sogne. Til alle andre: Der vil altid være inspiration at hente i beskrivelsen og brugen af kilder m.v.

Anmeldt af Kathrine Tobiasen

Henning Jørgensen: Bryndum og Vester Nebel før selvejet. Ejendomme og beboere i de to sogne ca. 1600-1800. Esbjerg Byhistoriske Arkiv, 2016. 260 sider, illustreret. Pris 200 kr.

Slægtsbog i Legacy

Vi går vel alle med en drøm om engang at lave en slægtsbog til glæde for en selv og familien. Og hvor er det svært at komme i gang, selv om man ikke nødvendigvis drømmer om moseeg og guldtryk.

Bruger man Legacy, er der nu hjælp at hente i et lille hæfte, som Eivind Lund Hansen fra Haderslev Slægtsforskningsforening har skrevet. Bogen er blevet til, som han skriver, fordi han på kurser gang på gang er blevet bedt om at beskrive detaljeret, hvordan man får sine oplysninger i Legacy-programmet organiseret og sat på tryk.

Hæftet er i A4 format og er skrevet for Legacy brugere, der anvender Deluxe udgaven. Det består af to dele.

Første del er simpelthen en detaljeret trin-for-trin vejledning, hvor man guides igennem en lang række tilpasninger og valgmuligheder, lige fra korrekt indtastning af en række data på fa-

miliesiden til redigering i form af rapportvalg, forside, sideopsætning, overskrifter, margener og meget mere. Det er nødvendigt at sætte en lang række 'flueben' og 'boller' for at få et fornuftigt resultat ud af printeren.

I anden del er der vist eksempler på, hvordan udvalgte sider i en slægtsbog kommer til at se ud efter forfatterens anvisninger på redigering. Her kan man se nogle af de muligheder, der er anvendt, så familien kan vises generation for generation med grundoplysninger og eventuelle notater fra programmet og med register, kilderhenvisninger og indføjede sider med udklip fra fx arkiver.

En klar og veltilrettelagt vejledning – med den i hånden er det bare at gå i gang. Og så er det op til den enkelte at udfolde sig kreativt med at lave forside og berige sit værk med dokumenter, fotos m.m.

Anmeldt af Kirsten Christensen

Ejvind Lund Hansen: Hvordan man redigerer og udskriver sin "Slægtsbog" i Legacys slægtsprogram. 32 blade (forskellig paginering). Heftet kan købes hos forfatteren: ejluha@stofanet.dk. Pris 125 kr.

Gotisk læseprøve

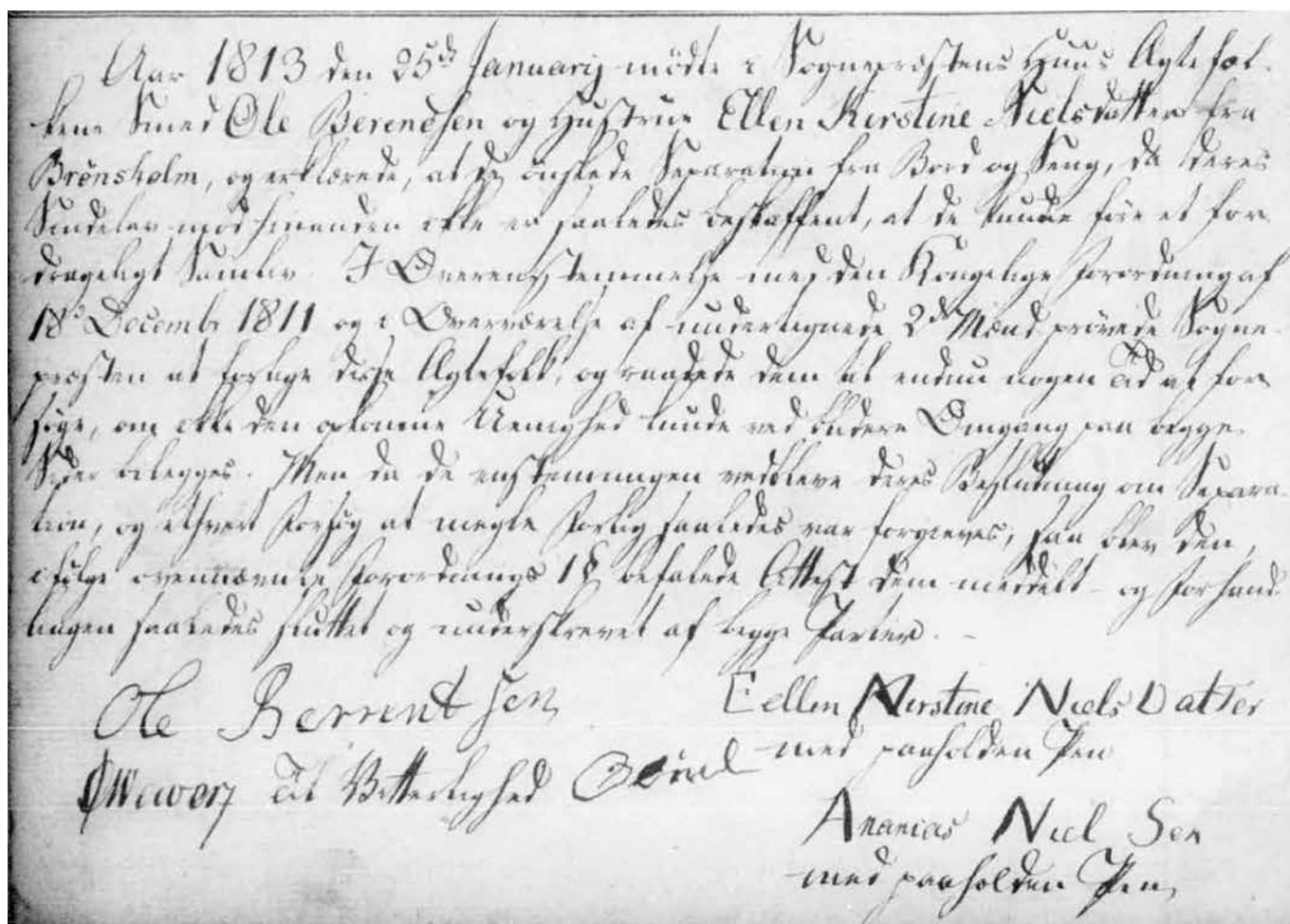
Man kan finde mange interessante og måske overraskende ting i de gamle kirkebøger, der også viser, at sognepræsterne havde mange forskellige opgaver at tage sig af. Som i dette eksempel, der er fundet af Jill Munnecke, og som drejer sig om noget så sjældent som en skilsmisse anno 1813. Det er fra Karlebo Sogn og kan ses i Enesteministerialbogen 1768-1814, s. 360b, opslag 367 på AO.

Læs teksten grundigt igennem. Hvis du ikke får fat i

det hele i første omgang, tager du en omgang til – og en tredje og fjerde, hvis det skulle være nødvendigt. Efterhånden til teksten forhåbentlig åbne sig for dig.

Når du ikke kan komme længere, kan du på DIS-Danmarks hjemmeside www.slaegtogdata.dk > Foreningen > Bladet Slægt & Data > Bilag til Slægt & Data finde den korrekte tydning.

Rigtig god læselyst!

Kalender

Se også på hjemmesiden www.slaegtogdata.dk/aktuelt og under de enkelte lokalforeninger. Her kan være flere arrangementer.

Tid	Sted	Emne	Arrangør	Tilmelding m.v.
Torsdag 23. marts kl. 19.00-21.30	Aktivitetshuset Skallen, Møllergade 99, Svendborg	Lær at bruge navneregistre til fæste- og skifteproto- koller, slægtsforskning og digitaliserede arkivalier v/ Flemming Knudsen	DIS-Sydfyn	www.slaegtogdata.dk/ lokalforeninger/sydfyn
Mandage 27. marts og 24. april kl. 10.15-12.45	Stadionvej 50, indgang K, Odense V	Slægtsroderi formiddag	DIS-Odense	www.dis-odense.dk
Mandag 27. marts kl. 19.00-21.30	Senior Centret, Hestens Bakke 43, Helsingør	Generalforsamling. Herefter: Lokalhistorien i slægtsforskningen. Foredrag v/Kjeld Damgaard	Slægt & Data DIS-Helsingør	www.slaegtogdata.dk/ lokalforeninger/naestved
Torsdag 30. marts kl. 19.00	Sydpolen, Parkvej 109, Næstved	Caféaften	DIS-Næstved	www.slaegtogdata.dk/ lokalforeninger/naestved
Mandag 3. april kl. 14.30-16.30	Biblioteket, Svinget 1, Svendborg	Slægtscafé. Gratis hjælp og vejledning til alle	DIS-Sydfyn	www.slaegtogdata.dk/ lokalforeninger/sydfyn
Mandag 3. april, tirsdag 18. april og mandag 1. maj kl. 13.00-15.30	Smørum Gamle Skole, Smørum Bygade 35, 2765 Smørumovre	Slægtsmandag	DIS-Egedal	www.slaegtogdata.dk/ lokalforeninger/egedal
Tirsdag 4. april kl. 19.00-21.30	Stadionvej 50, indgang K, Odense V	Slægtsroderi aften	DIS-Odense	www.dis-odense.dk
Onsdag 5. april kl. 19.00-21.30	Lindegaarden, Peder Lunds Vej 8, Kgs. Lyngby	Generalforsamling	DIS-København Nord	www.slaegtogdata.dk/ lokalforeninger/kbh nord
Torsdage 6. april, 4. maj og 1. juni kl. 10.00-12.00	Rigsarkivet, Jernbanegade 36, Odense C	Snakkedag på Rigsarkivet	DIS-Odense	www.dis-odense.dk
Torsdag 6. april kl. 19.00	Sydpolen, Parkvej 109, Næstved	Medlemsaften - tips og tricks	DIS-Næstved	www.slaegtogdata.dk/ lokalforeninger/naestved
Torsdag 6. april kl. 19.00-21.30	Aktivitetshuset Skallen, Møllergade 99, Svendborg	Slægtsforskning uden kirkebøger og folketællinger. Foredrag v/Torben Albret Kristensen	DIS-Sydfyn	www.slaegtogdata.dk/ lokalforeninger/sydfyn
Mandag 10. april kl. 19.00	Knudepunktet, Kærhøjparken 19 Vejen	Sønderjyder i 1. verdenskrig. Foredrag v/Mai-Brit Lauritsen	DIS-Kongeaen	www.slaegtogdata.dk/ lokalforeninger/kongeaen
Onsdag 19. april kl. 19.00	Lindegaarden, Peder Lunds Vej 8, Kgs. Lyngby	Slægtscafé	DIS-København Nord	www.slaegtogdata.dk/ lokalforeninger/kbh nord
Torsdag 20. april kl. 19.00	Sydpolen, Parkvej 109, Næstved	Caféaften	DIS-Næstved	www.slaegtogdata.dk/ lokalforeninger/naestved
Torsdag 20. april kl. 17.30-18.30	Stadionvej 50, indgang K, Odense V	Generalforsamling	DIS-Odense	www.dis-odense.dk
Torsdag 20. april kl. 19.00-21.30	Stadionvej 50, indgang K, Odense V	Fællesskaber og folkelighed - andelslandsbyens historie. Foredrag v/Keld Grind- Madsen	DIS-Odense	www.dis-odense.dk
Torsdag 27. april kl. 19.00	Smørum Gamle Skole, Smørum Bygade 35, 2765 Smørumovre	Hvad slægtsforskere kan forvente at bruge lokalarkiverne til. Foredrag v/Lisbeth Hollensen	DIS-Egedal	www.slaegtogdata.dk/ lokalforeninger/egedal
Onsdag 3. maj kl. 19.00	Lindegaarden, Peder Lunds Vej 8, Kgs. Lyngby	Afslutning på forårssæsonen	DIS-København Nord	www.slaegtogdata.dk/ lokalforeninger/kbh nord

Kommende bestyrelsesmøder i DIS-Danmark

I nærmeste fremtid er planlagt følgende møder for bestyrelsen.

18. marts i Odense

6.-7. maj i Odense

www.slaegtogdata.dk

DIS-Danmarks hjemmeside
www.slaegtogdata.dk

Webmaster Arne Feldborg
webmaster@dis-danmark.dk

Særtilbud - især til nye medlemmer

Ekspeditionen har et restoplæg fra de seneste tre årgange af medlemsbladet, som sælges så længe lager haves.

Slægt & Data – hele årgang 2014 sælges samlet for 70 kr.

Slægt & Data – hele årgang 2015 sælges samlet for 70 kr.

Bogen Sogn Herred Amt 99 kr.

Bogen At skrive slægtshistorie 149 kr.

Alle priser er inkl. moms og forsendelse, og betaling sker forud med kort eller ved bankoverførsel.

Henvend dig til Ekspeditionen, ekspedition@dis-danmark.dk, eller brug bestillingsformularen i 'butikken' på hjemmesiden under foreningen.

Her kan du også bestille cd'en med samtlige numre af Slægt & Data.

DIS-Danmarks ekspedition

Henvendelser til DIS-Danmarks ekspedition sker via adressen:

Arne Christiansen
ekspedition@dis-danmark.dk
Tlf. 52 79 90 20
Telefonen er åben for ekspedition
Tirsdag kl. 14-18 – ellers telefonsvarer

- Pasning af foreningens medlemskartotek – Ind/udmeldelser, adresseændringer for medlemmer, der ikke selv kan klare dette
- Forsendelse af bøger, blad, CD'er m.v.
Se udvalget her www.slaegtogdata.dk/foreningen/butikken
- Hjælp til medlemmer, der har login-problemer
- Ind/udmeldelse af medlemmer i de tidsskriftlæsekredse, som foreningen har. Pt. er der blade fra Norge, Sverige, Finland, Island, Tyskland og England.
Læs mere her www.slaegtogdata.dk/andet/laesekredse
- Besvarelse af diverse spørgsmål, dog ikke decideret slægtsforskningshjælp

DIS-Danmarks bestyrelse

Jesper Skov Formand. AO-repr. 9500 Hobro	formand@dis-danmark.dk
Anton Blaabjerg Næstformand. Fredensgade 38, 8800 Viborg. Tlf. 86 61 04 36	blaabjerg@dis-danmark.dk
Jan Amnitzbøl Krusell. Kasserer. Rønnebærvænget 6, Skovby, 8464 Galten. Tlf. 24 63 62 69	krusell@dis-danmark.dk
Kathrine Tobiasen Redaktør. DIS-Forum. Korsagervej 13, 8940 Randers SV. Tlf. 41 28 65 30	tobiasen@dis-danmark.dk
Michael Dupont Sekretær. Erdalsvej 60, 2600 Glostrup. Tlf. 43 44 16 52	dupont@dis-danmark.dk
Poul Wachmann Valmuehaven 42, 2765 Smørum. Tlf. 42 51 02 45	wachmann@dis-danmark.dk
Jørgen Kristensen Slotsvænget 25, 2 tv, 4200 Slagelse. Tlf. 29 45 69 26	kristensen@dis-danmark.dk
Bodil Grove Christensen Hvedevej 1, 7490 Aulum. Tlf. 26 17 87 59	grove@dis-danmark.dk
Lone Bergmann Kærlundevej 50, st.th., 2730 Herlev.	bergmann@dis-danmark.dk

Fra Holsted til Melbourne

Af Jørgen Hyldedahl Rasmussen

j.hyldedahl@rasmussen.mail.dk

For en del år siden arvede jeg en del billeder fra min moster Sine i Holsted. Et af dem viste et ungt par, som jeg var sikker på var min oldefar, men hvem pigen var, det var jeg usikker på.

Fra min mor vidste jeg kun, at hendes mor, min bedstemor, var fra Tyskland, men ellers havde hun og hendes far boet i Lovrup ved Gørding. Min oldefar var død tidligt. På et tidspunkt – det var før kirkebøgerne blev tilgængelige på nettet, ringede jeg til sognepræsten ved Sankt Peders Kirke, Holsted Sogn, for at få ham til at gøre et opslag under døde kvinder. Min bedstemor, Else Catrine Marie Kjestine Møller, var født 28. februar 1869 i Gaansager, Vodder Sogn, og forældrene var høker Andreas Christian Møller og hustru Ane Marie, født Møller. Andreas Christian Møller var født 9. februar 1838 i Vestergårde, Arrild Sogn, og giftede sig 15. april 1867 i Tislund kirke med Ane Marie Møller, men hun blev ikke gammel og døde 35 år gammel den

Det arvede billede, som viste sig at forestille forfatterens oldeforældre.

Christian Møller, der udvandrede til Australien.

3. marts 1877 i Enderupskov, Gram Sogn. Herefter giftede Andreas sig igen, nu med Mette Marie Frøstrup. Senere rejste familien over Kongeåen og endte i Gørding sogn.

Ane Marie Møller var født 10. januar 1842 i Tislund Sogn af forældrene Kristian Hansen Møller og Marie Kirstine Hansen, og de fik 10 børn. Den 12. januar 1838 havde de fået en søn i Varnæs Sogn, Christian Møller. For nogle år siden fandt jeg ved at søge på nettet, at han var kommet til Australien og var død 1. juni 1897 i Melbourne og begravet i Poowong, Victoria. Det var også muligt at se billeder af Christian, hans hustru og børn.

Når jeg nu begyndte at sammenligne et billede af Christian med mit billede af det unge par, var jeg ikke i tvivl om, at det var min oldemor, Christians søster, sammen med min oldefar.

Christian Møller udvandrede som nævnt til Australien, og her arbejdede han 1862 som minearbejder på Mt. Kornang i staten Victoria. Han blev 3. juni 1862 gift med Bodild Kjestine Schmidt. Parret boede først i Wedderborn og flyttede siden et par gange. Han døde 1. juni 1897 i en alder af 59 år.

I 2007 kørte jeg sammen med min kone rundt med sporvogn i Melbourne, og jeg var fuld af forundring over, at min bedstemor – familien var da så jysk – kunne have haft fætre og kusiner, som måske havde færdedes her.